

Tagir

1957

1

ŽELEZAR

Vesti

PREKLICI

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, glasečih se na naslednja imena:

Tarman Karol, prometni oddelek, Pavlovčič Janez, energijski oddelek, Poljc Valentin, prometni oddelek, Bizjak Franc, žeb-ljarna, Vujatovič Mijo, plavž, Zildžević Rašid, martinarna.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi dragega moža in očeta

RAVNIKA JOZETA

delovodja ŽJ v pokoju

se iskreno zahvaljujemo vsem darovalcem vencev in cvetja in vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo godbi „Svoboda“ Jesenice, gasilcem iz Planine pod Golico, kakor tudi tov. Klinarju in Ženu za poslovilne besede ob odprtem grobu.

**Žalujoča žena, hčerka
in ostalo sorodstvo**

ZAHVALA

Ob težki in nepričakovani izgubi mojega dobrega in nepozabnega moža in očeta

MAKSA SOKLIČA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujem njegovim sodelavcem iz gradbenega oddelka, vsem darovalcem vencev, godbi in tovarišu Terseglavu za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Žalujoča žena Leopoldina in otroci.

POPRAVEK

V 11. številki Železarja se je pri podpisu k sliki „streljanje talcev“ vrnila neljuba ti-skovna pomota. Omenjeno sliko nam je tov. Slavko Smolej posredoval iz Urada za ugo-tavljanje vojnih zločincev in ni njegovo delo, kakor je bilo to pomotoma **zapisano**.

**V današnji številki smo začeli
objavljati zgodovinski roman.**

ROPARJI

ŽELEZAR - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE ○ JANUAR 1957 — ŠTEV. 1 — LETO 6

Izdaja tovarniški odbor Sindikalne podružnice ŽJ / Ureja uredniški odbor / Odgovorni urednik: Janko Burnik, Obrtniška 31 / Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja« Tehniški muzej Železarne Jesenice. Tel. 271. - Dopise in fotografije pošiljajte na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. - Rokopisi se ne vračajo. / Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. / Klišee izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju.

Na ovitku: Stari del Javornika — V ozadju se dvigajo visoki dimniki naše valjarne. — Foto Torkar

ZAHVALA

Ob izgubi mojega moža

LEONA MARINSKA

se zahvaljujem delovnemu kolektivu in sin-dikalni organizaciji obrata žična valjarna, vodstvu Železarne Jesenice ter organizaciji ZB Mojstrana za vsa nudeno pomoč in skrb ter številno udeležbo na zadnji poti dragega pokojnika.

Žalujoča žena Anica Marinšek

ZAHVALA

Ob nenadni smrti ljubega moža in očeta

ULČARJA JANEZA

se iskreno zahvaljujemo kolektivu konstrukcijskega oddelka Železarne Jesenice, organi-zaciji SZDL Podmežaklja, vsem govorni-kom za poslovilne besede, godbi, pevcem, darovalcem vencev in vsem, ki so ga spre-mili na njegovi zadnji poti.

Žalujoči Ulčarjevi

ZAHVALA

Ob težki izgubi moje ljube mame

RESMAN APOLONIJE

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so jo spre-mili na njeni zadnji poti v prerani grob, obratovodju elektrodnega oddelka tov. ing. Knezu za poslovilne besede, godbi in vsem darovalcem cvetja.

Žalujoči Resman Alfred

REŠITEV KRIŽANKE 29. NOVEMBER

Vodoravno: 1. in 67. pozdrav devetindvajsetemu no-vembru, 17. olive, 18. pes, 19. nit, 20. Arara, 21. led, 22. Ilok, 24. zo 26. most, 28. god, 29. Ig, 30. Snob, 31. kosa, 36. BOA, 37. Slovenec, 39. što, 42. trg, 44. telebani, 45. nos, 47. ep, 49. Amok, 51. osem, 51. a. Elen, 53. TT, 54. Pav, 56. opat, 58. T(ovarniški) K(omite), 59. smel, 60. sve, 61. sneti, 62. Mat, 64. O(dsek) T(ehnične) K(ontrola), 66. Po-roc., 67. glej 1. vod.

Navpično: 1. Polir, 2. Oleg, 3. Zad, 4. Dvina, 5. Ralo, 6. AP, 7. Vek, 8. D(elavski) S(vet), 9. en, 10. Vim, 11. et, 12. tast, 13. Irtiš, 14. nag, 15. drob, 16. vadim, 23. obleka, 24. zavest, 25. oseček 27. ovenem, 30. sora, 31. kolo, 32. Anam, 34. Stan, 36. BT, 37. ST, 38. C(ankar) I(van), 40. os, 41. sepsa, 43. gmote, 45. nalom, Stegu (Milan), 48. panj, 50. opit, 52. Lepe, 53. tvor, 55. ves, 57. TAM, 59. STO, 60. Srb, 62. me, 63. tu, 64. on, 65. K(avčič) V(diko).

Uverjeni smo, da bomo na ta način svojim bralcem posredovali lep kos železarske zgodovine, ki zajema ob-dobje propada zadnjih Ruardov — nekdanjih lastnikov jeseniških fužin. Zgodovinski roman »Roparji« je napisal jeseniški pisatelj in pesnik Miha Klinar, ilustriral pa ga je akademski slikar Jaka Torkar.

UREDNIŠTVO ŽELEZARJA

ANKETA

Kako in kje želite preživeti svoj dopust?

Vse člane kolektiva, posebno pa še tiste, ki so že bili na oddihu v naših domovih, naprošamo, da na vsa postavljena vprašanja odgovorijo. Anketni list oddajte do 15. februarja 1957 svojemu zaupniku, ta pa tovarniškemu odboru sindikata Železarne.

Splošna vprašanja

Ali je organizacija oddihov pravilna z ozirom na dejstvo, da mnogi člani kolektiva še niso obiskali doma v Crikvenici in niso bili na taborjenju?

Kakšen način oddiha Ti najbolj ugaja: hotel ob morju ali planinski dom (navedi tudi kraje oziroma okoliše)?

Ali se strinjaš, da se še v naprej krije del stroškov za oddihe in izlete iz dela dobčka za plače, ali pa smatraš, da bi bilo bolje, če bi ta anesek še povečali?

Ali je 10 dni oddiha dovolj, ali pa bi si ga želeli več?

Kako naj bi se organizirali prevozi v kraje oddiha?

Crikvenica

Kaj bi bilo potrebno ukreniti za povečanje discipline gostov?

Kako naj bi se preuredilo velike sobe v Crikvenici, da bi bila v bodoče zagotovljena intimnost posameznih družin?

Kateri ukrepi naj bi povečali vzdrževanje čistoče v domu in izven njega?

Kakšna razvedrila bi bila v domu in na morju najprimernejša?

Ali si zadovoljen z notranjo opremo doma?

V kakšne namene naj bi se uporabilo naše zemljišče poleg doma?

Ali si bil zadovoljen s hrano?

Ostale pripombe:

Taborjenje

Ali si bil zadovoljen z letošnjim načinom taborjenja in če ne, zakaj ne?

Ali je bila organizacija taborjenja zadovoljiva? Naštej pomanjklivosti!

Ali Ti je všeč način prehrane?

Kakšne so bile pomanjklivosti pri opremi v šotorih in v ureditvi neposredne okolice (tudi sanitarne naprave)?

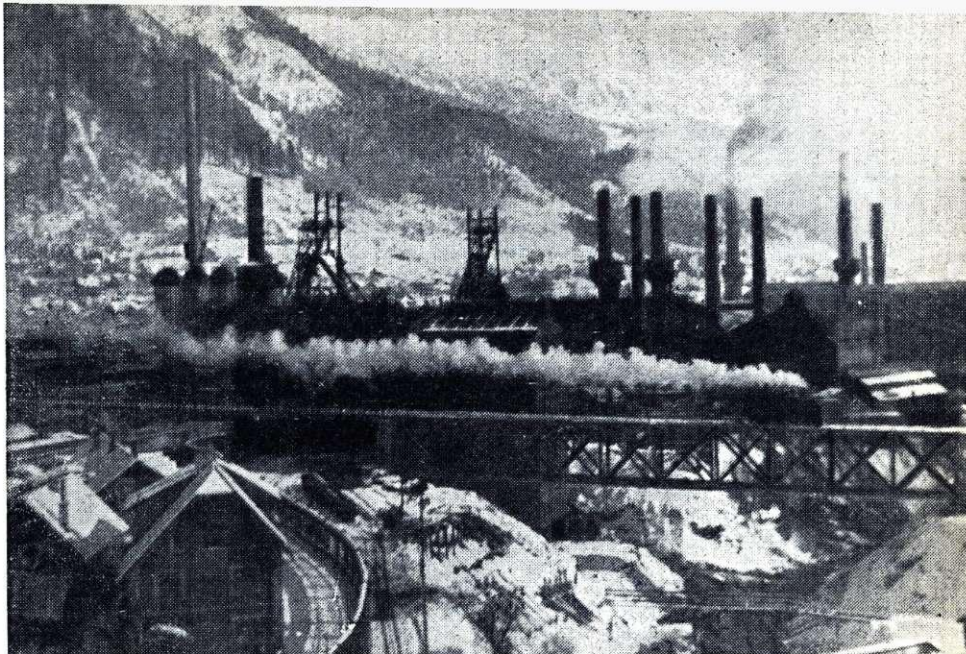
Kakšen način razvedrila priporočaš za taborjenje?

Ali se Ti zdi, da je bila skupina 60 oseb v taborišču prevelika, kolikšna naj bi bila po Tvojem mnenju?

Ostale pripombe:

Ostale pripombe (v zvezi z organizacijo oddihov
v naših počitniških domovih):

Podpis;

Pogled
na našo
železarno

Foto Torkar

Dragocena je vsaka minuta!

Naš železarski kolektiv je v povojnih letih dosegel vrsto lepih in pomembnih delovnih zmag. Najlepše izmed teh zmag pa so prav gotovo tiste, ko smo javnosti sporočili, da je proizvodni načrt za preteklo poslovno leto izpolnjen. K tem delovnim zmagam smo pred dnevi dodali še izpolnitev proizvodnega načrta za leto 1956. Izpolnitev lanskoletnega proizvodnega načrta je pomembna še posebno zato, ker smo imeli precej težav. V prvi polovici preteklega leta položaj prav golovo ni bil rožnat. Zaradi nizkega vodostaja na naših rekah in pomanjkanja električne energije smo v januarju in februarju le delno obratovali, nekateri izmed naših obratov pa so morali svoje delo v celoti ustaviti. Razumljivo je, da je na ta način nastala precejšnja vrzel pri izpolnjevanju mesečnih nalog v naših proizvodnih obratih. Občutno pomanjkanje električne energije je prišlo do izraza prav posebno v valjarnah na Javorniku, kjer so bili v navedenih mesecih le redki dnevi, da so se lahko vrteli valji na valjnih progah.

Sindikalni odbori v obratih ter organi delavskega upravljanja so imeli v tistih mesecih polne roke dela. Na Javorniku so se odločili za redno obratovanje ob nedeljah ter državnih praznikih, vsestransko pa so poskrbeli tudi za boljše izkoriščanje obrato-

valnega časa. Tako so mogli premagati precejšen del težav in celo več. Na težki progi so dosegli največjo proizvodnjo, odkar ta oddelek obratuje. To velja tudi za martinarno, kjer so uspeli povečati proizvodnjo predvsem zaradi boljšega načina kurjenja peči in so pri tem uporabljali mazut in tako v precejšnji meri zmanjšali dobo izdelave šarž.

Proizvodne naloge v letu 1956 smo izpolnili s 100,9%, blagovno s 106,6% in finančno s 100%. Kakor je pomočnik tehničnega direktorja tov. ing. Ivan Arzenšek povedal sodelavcu našega lista, je k izpolnitvi proizvodnega načrta v lanskem letu prispevala povečana storilnost dela, ki se je dignila skoraj v vseh obratih železarne. Precej zaslug za to nosijo vsi tisti merodajni ljudje v obratih, ki so v lanskem letu uporabljali nove načine dela, kakor tudi izkušnje iz prejšnjih let, izvedeni pa so bili tudi nekateri organizacijski ukrepi, izdani z namenom, da se nadoknadi izpadla proizvodnja v prvem polletju.

Izmed obratov v železarni so prvi izpolnili proizvodni načrt v profilnih valjarnah na Javorniku, jeklovleku, cevarni, martinarni, livarni in opekarni. Vseposvobod so skrbeli za to, da so kar najbolj zmanjšali zastoje

med delom, kar je seveda v precejšnji meri vplivalo na povečanje proizvodnje. Kljub vsem naporom pa v nekaterih obratih ni bilo mogoče izpolniti zadanih obveznosti in proizvodnega načrta.

V obratu Plavž so imeli težave z rudo, v valjarni 2400, valjarni tanke pločevine in v žični valjarni pa je bil izpad obratovalnih dni tolikšen, da predvidenih nalog niso izpolnili. Poleg že omenjenih obratov so imeli podobne težave tudi v obratu Elektropoč, kjer niso obratovali tudi v drugem polletju, medtem ko je elektrodnemu oddelku primanjkovalo naročil za gole elektrode. V predelovalnih obratih žičarna in hladna valjarna nista izpolnili proizvodnega plana. Medtem ko smo izpolnili plan skupne, blagovne in finančne proizvodnje, pa nismo mogli uresničiti predvidenega načrta v asortimanu. Tu gre predvsem za kotlovsko pločevino, ki jo izdelujejo v valjarni 2400 in dinamo pločevino, ki jo valjajo v obratu Javornik II (proga 1300). Zaradi že omenjenih zastojev na elektropoči nismo zadoštili potrebam in nismo izpolnili predvidene količine elektrokvalitet.

Izpolnitev proizvodnega načrta v letu 1956 pa bo za naše železarje hkrati tudi vzpodbuda za delo v nastopajočem letu 1957. Letošnji proizvodni načrt je v primerjavi z lanskoletnim povečan za 2%. To pomeni, da bo treba še krepkeje prijeti za delo. V kolikor bo delo v naših obratih potekalo normalno in brez večjih zastojev, tedaj lahko računamo na uspeh ter na izpolnitev

predvidenega načrta. Tudi v letošnjem letu bo treba gledati na to, da bomo dosledno izpolnjevali mesečne naloge, v še večji meri kakor doslej pa bomo morali skrbeti za čim boljše izkoriščanje delovnega časa, kajti dragocena je vsaka izgubljena ura in minuta. Samo če se bomo zavedali te važnosti, tedaj smo lahko uverjeni, da uspeh tudi v letošnjem letu ne bo izostal.

Kakor smo že omenili, bo letošnji proizvodni načrt večji za 2%. To povečanje gre predvsem na račun takomenovanih kvalitativnih premikov asortimana. V valjarni 2400 bo potrebno izdelati več ladijske pločevine, dočim se bodo morali valjavci in delavci, zaposleni v oddelkih obrata Javornik II (valjarna tanke pločevine), še bolj potruditi, če bodo hoteli zadostiti potrebam pri izdelavi dekapirane pločevine, v predelovalnih obratih, to je v žičarni, pa bodo morali izdelati več patentirane žice.

Omenjeno povečanje proizvodnega načrta v letošnjem letu pa bo izvedljivo le, če bomo imeli na razpolago zadostno količino surovin. Tu je mišljeno predvsem gorivo (premog in mazut), vremenarji pa nam bodo v tem letu morali biti bolj naklonjeni kakor v lanskem letu, da bomo imeli na razpolago več električne in vodne energije. Z večjo prizadevnostjo na delovnih mestih, z boljším načinom dela ter z ustrežajočimi delovnimi pogoji in zadostno zalogo surovin pa nam bo mogoče doseči svoj namen in cilj — izpolnitev letnega proizvodnega načrta.

Sklepi VIII. rednega zasedanja Delavskega sveta

1. Sprejme se predlog Upravnega odbora in finančne komisije DS o delitvi dobička članom kolektiva Železarne Jesenice v višini 50% tarifne postavke.

Izplačilo dobička bo dne 23. 12. 1956.

2. Obratu Javornika I. se odobri iz sklada plač iz dobička nagrada v višini 140.000 din.

3. Pripravljalnemu odboru za organizacijo Novoletne jelke pri občinskem odboru SZDL Jesenice se iz fonda za prosto razpolaganje nakaže 500.000 din s tem, da se od tega zneska uporabi 100.000 din za pionirsko knjižnico.

4. Odobrijo se spodaj navedene nagrade iz sklada plač iz dobička:

a) tov. ing. Lahu Miroslavu, direktorju rač. sektorja 40.000 din,

b) tov. Ručigaju Izidorju, obratovodji jeklovke 40.000 din,

c) tov. Jagodicu Srečku uslužbencu prodajnega oddelka 40.000 din.

5. Odobri se predlog za izplačilno premijo nekaterim članom kapitalne izgradnje za

njih prizadevno in vestno delo v višini din 86.911.—. Znesek se krije iz sklada plač iz dobička.

6. Odobri se nabava nagrad za mladinsko tekmovanje v znesku 6.904 din. Znesek se krije iz sklada za prosto razpolaganje.

7. Upravnemu odboru se odobri znesek 200.000 din za izplačilo morebitnih nagrad v letu 1956 s tem, da UO o uporabi tega zneska poroča DS.

8. Odobri se izplačilo nagrad racionalizatorjem in novatorjem za 11 koristno izvedenih izboljševalnih predlogov v višini din 96.586.—.

9. Nabava čevljev z gumijastimi podplati kot zaščitno sredstvo za delovne invalide naj se upošteva pri reviziji zaščitnih sredstev v letu 1957.

10. Pritožba Rozmana Adija in Prešerna Ivana na kazenski sklep disciplinskega sodišča ZJ št. 26/10 z dne 25. 11. 1956 se zavrne iz razlogov, ki so navedeni v sklepu disciplinskega sodišča.

PROIZVODNJA IN SKRB ZA DELOVNEGA ČLOVEKA NA PRVEM MESTU

V petek, 4. januarja je plenum Občinskega sindikalnega sveta Jesenice sklical svoj XII. redni letni občni zbor. Omenjenega občnega zbora se je udeležilo 75 delegatov iz sindikalnih podružnic v občini Jesenice in nekaj gostov.

Obsežno poročilo o delu sindikalne organizacije v naši občini je podal dosedanjí predsednik Občinskega sindikalnega sveta tov. Milan Budja.

Razprava na podano poročilo pa je čvrsto postavila oziroma določila naloge sindikalne organizacije v naši občini pri utrjevanju socialističnih družbenih odnosov, pri pospeševanju proizvodnje kot najvažnejšega činitelja za dvig življenske ravni.

V podjetjih vse prepočasi prehajajo k organizaciji proizvodnje po sodobnejših in bolj ekonomskih načelih. Varčevanje s surovinami, gmotna vzpodbuda proizvajalcev in čuvanje ter racionalno izkoriščanje osnovnih sredstev morajo dobiti pravo mesto v dnevnih redih zasedanj ter postati izhodišče za povečano proizvodnjo in večji uspeh podjetij. Čas je že, da uprave podjetij in organi delavskega upravljanja opustijo brezplodne težnje povečanja proizvodnje na račun novih investicij in razširjenih kapacitet. Med vzroki, ki ovirajo boljše izpolnjevanje proizvodnih nalog, pa so tudi dokaj zastarele delovne norme, neutemeljeno krajsanje preseganja realne norme pa že vnaprej odvrača delavca od dela po normi. Marsikje odlašajo z izdelavo premijskega pravilnika, ker niso na jasnem, komu v podjetju pripada premija, ali vodilnemu osebju in nameščencem ali pa tudi onim, katerih dela niso normirana. Tako delavski sveti, kakor tudi sindikalne podružnice v naših podjetjih ne bodo smeli odlašati z delom, pri tem pa se bodo morali zavedati, da premija pripada slehernemu, ki s svojim delom vpliva na povečanje proizvodnje, izboljšuje organizacijo dela ali pa ustvarja prihranek na materialu.

Precejšnje izdatke trošijo naša podjetja tudi za zaščitna sredstva, toda nesreče so kljub temu na dnevnem redu, ker ljudje teh zaščitnih sredstev ne poznajo v dovoljni meri ali pa jih sploh ne uporabljajo. Dostikrat

niti ne pomislimo, kolikšna denarna sredstva daje naša skupnost tudi preko socialnega zavarovanja za ohranitev ljudskega zdravja, odstotek obolenj pa je še vedno visok. Jesenice zaprašuje dim in prah iz prazilnih peči. V Železarni bodo morali poskrbeti za čistilne naprave, ali pa bo treba delo teh peči ustaviti.

Čas je že, da tudi na Jesenicah dobimo večjo trgovsko hišo, ki bi vsestransko zadovoljila zahteve in potrebe naših potrošnikov. Imamo še podjetja, ki so za to vse premalo zainteresirana in raje za drag denar kupujejo stavbe od privatnih lastnikov in v njih urejajo trgovske lokale, ki pa pozneje ne ustrezajo niti njim samim, še manj pa seveda potrošnikom.

Prebivalci mesta Jesenic bi prav gotovo pozdravili ureditev centralne restavracije, v kateri bi se hranili v glavnem samski delavci in uslužbenci. Nižje cene prehrani v tej restavraciji pa bi lahko omogočila naša podjetja, ki bi vzdrževanje tega prepotrebneega gostinskega podjetja podpirala z materialnimi ali denarnimi sredstvi.

Stanovanjska stiska je na Jesenicah polglavje zase. Kljub velikemu povpraševanju prosilcev za dodelitev stanovanj je gradnja le-teh v lanskem letu skoraj zamrla. Stanovanjska komisija pri ObLO sicer dodeljuje razpoložljiva stanovanja po takoimenovani prioritetni listi prosilcev. Vendar število teh iz dneva v dan narašča. Kar se tiče gradnje novih stanovanj, kaže letos nekoliko bolje. V stanovanjskem skladu so denarna sredstva, z delom pa bo treba pohiteti že v prvih mesecih letošnjega leta, tako da bi vsaj nekaj novih stanovanjskih hiš spravili pod streho. Mnenja smo, da je vsekakor treba nadaljevati z gradnjo stanovanjskih blokov in pri tej gradnji upoštevati v prtiličju ureditev trgovskih lokalov. Možnosti so, da v bodoče gradimo cenejša stanovanja, ki bodo tudi v večji meri ustrezala potrebam prosilcev, katerim so namenjena.

Važno vprašanje, ki ga vsaj na Jesenicah ne kaže podcenjevati ali zanemariti, pa je zaposlitev vseh tistih, ki čakajo mesece in mesece na ugodno rešitev svojih prošenj in vlog in iščejo dela. Izbiri poklicev bomo mo-

rali odslej posvečati večjo pozornost, kajti precejšnje je število ljudi, ki čakajo na svojo zaposlitev, tako strokovno kakor tudi psihološko nepripravljeni. Pričakovati je, da bomo v letošnjem letu na Jesenicah začeli z gradnjo prepotrebne šole, tako da se izognemo pouku v štirih izmenah. Upamo, da bo v novi šoli, ki se nam obeta že nekaj let, prostora tudi za izobraževanje pošolske mladine.

Občinski sindikalni svet je bil preko članov svojega plenuma seznanjen z delom vseh svetov pri ObLO Jesenice, prav tako pa je bila v lanskem letu organizirana skupno z občinskim odborom SZDL vrsta seminarjev in predavanj. Na teh posvetovanjih so v glavnem govorili o političnih in gospodarskih

vprašanjih udeleževali pa so se jih v pretežni večini aktivisti sindikalne organizacije, člani organov delavskega in družbenega upravljanja, kakor tudi odgovorni ljudje iz upravnih vodstev posameznih podjetij.

Ob zaključku letošnje konference občinskega sindikalnega sveta je bil izvoljen 17 članski odbor, kateremu so zaupali vodenje sindikalnih organizacij v nastopajočem novem letu, skupščina pa je izrekla tudi pohvalo in priznanje tov. Korencu Antonu, dolgoletnemu blagajniku občinskega sindikalnega sveta. Tov. Korenc že polnih 11 let skrbi za vzorno finančno poslovanje v občinskem svetu, poleg tega pa nudi vsestransko pomoč tudi blagajnikom sindikalnih podružnic na področju naše občine.

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec december

Obrat	Stalež	Nezgod						Izpad			
		Smrtne m	ž	Ostale m	ž	Skupaj m	ž	%	dni	ur	v din
Visoke peči	370	—	—	7	—	7	—	1,8	84	672	40.407.—
Martinska	538	—	—	13	—	13	—	2,4	222	1776	106.790.—
Elektropeč	86	—	—	2	—	2	—	2,3	20	160	9.621.—
Javornik I.	728	—	—	10	1	10	1	1,2	135	1080	64.940.—
Valjarna 2400	218	—	—	5	—	5	—	2,3	68	544	32.711.—
Javornik II.	389	—	—	7	—	7	—	1,5	71	568	34.154.—
Javornik IV.	60	—	—	1	—	1	—	1,6	2	16	962.—
Zična valjarna	203	—	—	2	—	2	—	0,9	23	184	11.064.—
Jeklovlek	126	—	—	1	—	1	—	0,7	5	40	2.405.—
Predelovalni	639	—	—	9	—	9	—	1,5	109	872	52.434.—
Cevalna	189	—	—	4	—	4	—	2,1	46	368	22.127.—
Elektrodni	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Livarna	188	—	—	3	—	3	—	1,5	15	120	7.215.—
Šamotarna	205	—	—	3	—	3	—	1,4	12	96	5.773.—
OTK	153	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Energijski	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mehanična	299	—	—	3	—	3	—	1,0	7	56	3.368.—
Konstrukcijska	192	—	—	3	—	3	—	1,5	44	352	21.165.—
Elektro delavnica	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gradbeni	211	—	—	2	—	2	—	0,9	7	56	3.367.—
Javornik III.	376	—	—	6	—	6	—	1,5	95	760	45.699.—
Promet	365	—	—	4	—	4	—	1,0	89	712	42.813.—
Transportni	218	—	—	1	—	1	—	0,4	26	208	12.508.—
Kapitalna	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Garaža	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Direkcija	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomožna služba	212	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Komunalni	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
MIS	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nabavni	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno:	6799	—	—	86	—	86	1	1,2	1080	8640	519.523.—

Skupno vseh nezgod: 87

Kako poučevati

Ugotovitve ob uvajanju PIV sistema

Praktična izobrazba vodilnega kadra (PIV) posreduje vodilnim osebam posebno znanje, katero jim poleg njihovega strokovnega znanja omogoča dobro upravljati in voditi poslovanje v delokrogu svojega delovnega mesta. Tak človek mora biti sposoben opravljati vodstvene funkcije: vodenje poslovanja in vodenje ljudi. Z modernimi metodami vodenja se seznanja vodilni kader našega podjetja potom PIV in sicer sedaj njenega prvega programa „Kako poučevati“

Nekateri obrati in posamezniki, ki so ta novi način dela uporabili pri svojem delu, so navedli primere, kje in kako so se koristili s to metodo in tudi, kakšne so bile posledice tega dela.

Ker program „Kako poučevati“ zajema poleg principov poučevanja še napotke za urejevanje odnosov, analizo dela ter program izobrazbe, je bila metoda različno uporabljena za: individualno poučevanje praktičnega znanja, izboljševanje medsebojnih odnosov, izboljšanje postopkov pri delu ter izdelavi programa izobrazbe, ki zajema obseg znanja, ki ga posameznik ima (ugotoviti, kaj kdo zna in koliko), na podlagi tega pa potem predvidevati, koga je treba glede na potrebe proizvodnje za kaj izobraziti.

Individualno poučevanje praktičnega znanja so uporabili nekateri delovodje in asistenti livarne, mehanične, odprema Javornik, tanka pločevina in drugje in to predvsem za polkvalificirana dela. Pri tem jim je metoda sama služila vzporedno tudi za urejanje medsebojnih odnosov, to predvsem pri delavcih, h katerim se doslej ni pravilno pristopalo in zato niso imeli tudi pravega odnosa do dela.

Ugotovitev, katero lahko dobimo od teh, ki so ta način dela uporabili, je, da se človek mnogo hitreje priuči, kakor tudi, da se s to metodo človeka pridobi in mnogo lažje razume delo.

Splošna ugotovitev, katero pa dobimo, če primerjamo nekdanje poučevanje pri teh delih, katere so posamezniki sedaj poučevali po novem načinu pa je, da se preje nekatera dela sploh niso poučevala, temveč je bil človek bolj ali manj prepuščen svoji iznajdljivosti in pa dobri volji onega, kateremu je bil dodeljen, da mu delo pokaže in ga uvede vanj. Zato so razlike med časom trajanja poprejšnjega priučevanja in sedanjim včasih precej velike. Morda je tak način priučevanja izviral še iz onih časov, ko je človek imel strah, da ga lahko ta, katerega nauči delati ali uvede v delo, izpodrine, ker ga bo presešel v kvaliteti dela. Nekaj te miselnosti je gotovo tudi vzrok za marsikatero nepravilne odnose, ki še obstajajo ponekod v obratih in oddelkih.

Proti temu pojavu, ki ga je ugotovila tudi komisija za popis delovnih mest, je treba nastopati tako, da ustvarjamo drugačno mišljenje, ki je mnogo bolj v skladu z novimi odnosi v naši proizvodnji in bo moralo slej ko prej tudi prevladati. Zavedati se moramo, da če drugemu posredujemo znanje, ga uvajamo v delo, da s tem samo ustvarjamo pogoje za sedanji in bodoči nemoten potek proizvodnje in pravilen razvoj pri izobrazbi kadra. Vsaka vodilna oseba mora v svojem delokrogu vedno skrbeti za izobrazbo ljudi in pravilno bi bilo, če ima zato določen program. Danes pri nas še toliko bolj, ker nam tako primanjkuje strokovnega kadra.

Da pravilno prenašanje znanja in ravnanja z ljudmi tudi izboljša odnose med njimi in ustvarja „dobro vzdušje“ v obratu, nam potrdi izjava obratovodje, v čigar obratu metodo PIV vsi uporabljajo, ki je dejal, da so se odnosi v njegovem obratu izboljšali in na podlagi boljših odnosov je med ljudmi večje zadovoljstvo in nima glede tega skrbi ali bo doseglo predvideni plan v mesecu.

Način analize dela za poučevanje so ponekod koristno uporabili pri montaži strojev. Analiza, napravljena pred montažo, je delovodji mehanične delavnice pomagala, da je z ozirom na prejšnji način montaže dobil nekoliko boljši vrstni red dela in s tem prihranek na času za cca 3–4%.

Delovodja valjarne je prav tako uporabil analizo dela pri menjavi valjev in pravi, da mu je pomagala skrajšati čas menjave valjev.

Da ta metoda dela ni samo uporabljiva za srednji in nižji vodilni kader, temveč tudi v administraciji in pri višjem vodilnem kadru, nam kaže primer poučevanja administrativnega dela pri odpremi, še bolj pa nam kaže njeno koristno uporabo pri konferencah in sestankih, katere se pripravi po važnih fazah in ključnih točkah in se isto zahteva tudi od onih, ki sodelujejo. Obratovodja, ki v naši „Železarni“ tako pripravlja in vodi konference v obratu, pravi, da porabijo sedaj za 50 odstotkov manj časa kot so ga poprej porabili za sestanke in tudi mnogo bolj so uspešni, saj se vsakdo pripravi, da bo povedal res samo ono, kar je najvažnejše glede na namen sestanka in da ne bo ničesar pozabil. S tem odpade vse nepotrebno govorjenje, konference in sestanki pa postanejo res smiselni in plodni.

V proizvodnji in drugod vemo, da zavisi od dobre, načrtne in organizirane priprave za katerokoli delo tudi kvaliteta tega dela, njegova pravočasna izvršitev, s tem v zvezi pa tudi stroški. Že

drobne izboljšave pri kakem delu, boljše zaporedje posameznih operacij, pravilna prilagoditev človeka k delovnemu okolju in stroju, nam lahko dajo boljše rezultate proizvodnje, ne da bi bil človek pri tem bolj obremenjen. Vse to pa nam ob pravilnem ravnanju z ljudmi daje dobro razpoloženje in dviga delovno moralo in disciplino.

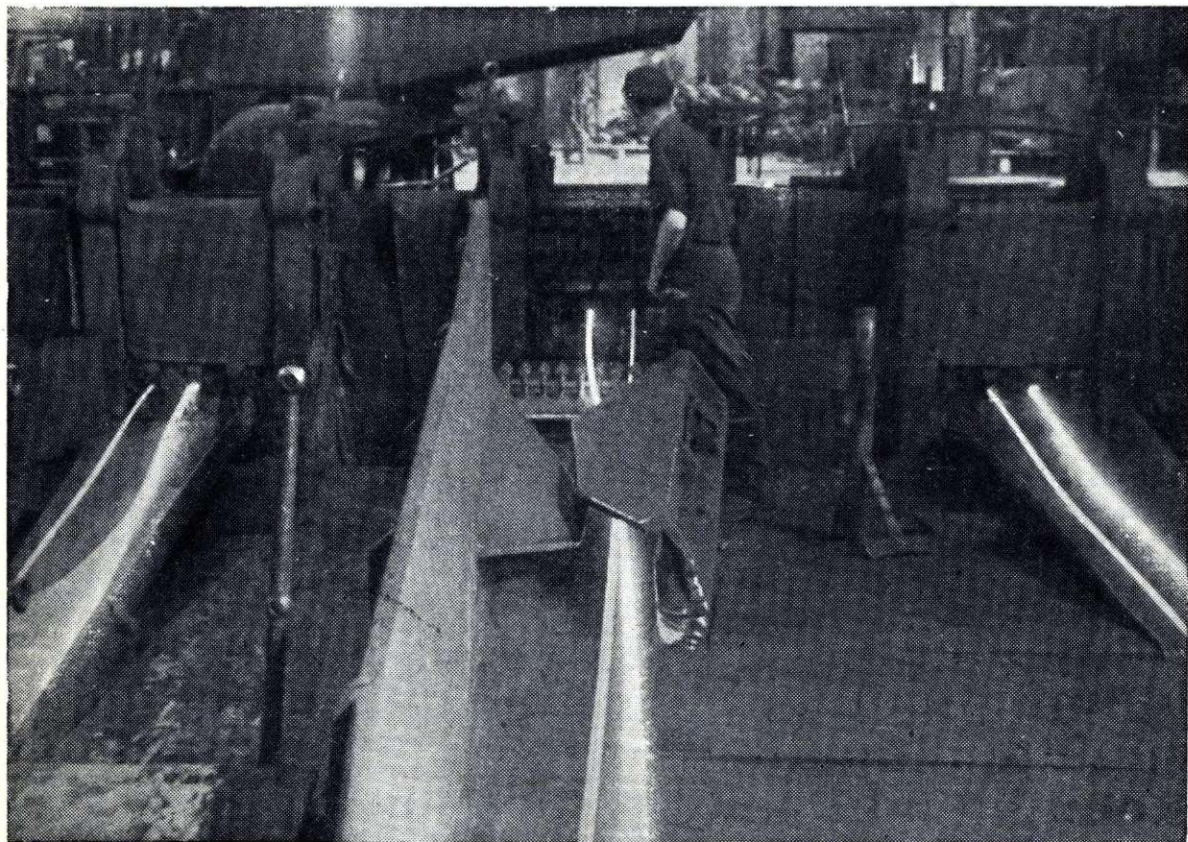
Program izobrazbe, s katerim se na podlagi določenih kriterijev ugotovi, kaj kdo zna in koliko, pomaga posameznemu delovodji in obratovodstvu, da lahko pravilno razporeja ljudi glede na zahteve proizvodnje. Posamezni obrati pri nas so pristopili k izdelavi takšnega programa in delovodje ga že koristno uporabljajo, pomaga jim za pravilno koriščenje dopustov, ob času bolezni posameznih delavcev, za priučevanje novih in starih delavcev itd.

Tu je kratek prikaz, kako so nekateri od našega vodilnega kadra uporabili metodo, s katero so bili seznanjeni. Vidimo, da se da ta metoda različno uporabiti pri posameznih vrstah dela, da pomaga marsikje, vendar samo, če se uporablja pravilno in stalno, potem nam daje pričakovane rezultate.

Razmišljanje nas pripelje tudi do ugotovitve, da do sedaj nismo dovolj posvečali pozornosti strokovni izobrazbi ljudi, da so bila pri nas dela, katerih sploh nismo pravilno poučevali, da smo se premalo brigali za človeka, za ljudi, ki delajo in ustvarjajo proizvode v našem podjetju. Nismo dovolj posvečali skrbi našim medsebojnim odnosom.

To smo prepuščali bolj posameznim ustanovam in družbenim organizacijam izven in v podjetju, ne zavedajoč se, da je tudi to povezano s proizvodnjo in da v okviru te moramo tudi mi doprinesiti svoj delež k temu.

Sedanja visoko razvita tehnika v proizvodnji zahteva tudi bolj razvite odnose med ljudmi. To moramo vedeti vsi, ne samo peščica ljudi, ki se ukvarja s personalnimi zadevami v podjetju, temveč prav vsak od vodilnega kadra, ker mora tudi on prav tako kot sodeluje pri razvijanju proizvodnje in njenih nalog, sodelovati tudi skladno s tem pri razvoju novih odnosov med ljudmi, pri spreminjanju starih, sedaj neprikladnih, pri vzgajanju ljudi.

V žični valjarni — Foto Torkar

Rezultati naše proizvodnje

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA MESEC NOVEMBER 1956 Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Sa	—
Težka proga	—
Lahke proge	102.8
Žična valjarna	108.0
Valjarna 2400	98.0
Valjarna 1300	33.8
Jeklovlek	113.4
Sa	110.7
Hladna valjarna	95.7
Žičarna	102.2
Predelani proizvodi	93.9
Cevarna	106.6
Elektrodni oddelek	60.9
Sa	97.2
Siva livarna	—
Jeklo livarna	57.4
Sa	57.4
Opekarna	111.9
Skupaj:	106.5

Družbeni plan po količini 106.5%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA DECEMBER 1956 BLAGOVNA PROIZVODNJA

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Težka proga	—
Lahke proge	132.6
Žična valjarna	22.9
Valjarna 2400	100.1
Valjarna 1300	86.3
Jeklovlek	116.6
Sa:	105.9
Hladna valjarna	120.1
Žičarna	126.4
Vzmeti	114.3
Žebliji	107.5
Bodeča žica	65.2
Sa:	102.4
Cevarna	109.3
Elektrodni odd.	53.4
Sa:	112.4
Siva livarna	—
Jeklo livarna	28.4
Sa:	28.4
Opekarna	116.9
Skupaj:	107.9

Družbeni plan po količini je 107.9%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR-DECEMBER 1956 SKUPNE PROIZVODNJE

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	96.7
Martinarna	102.0
Elektro peč	98.6
Sa:	100.2
Težka proga	109.7
Lahke proge	108.0
Žična valjarna	97.0
Valjarna 2400	95.7
Valjarna 1300	93.1
Jeklovlek	113.6
Sa:	102.6
Hladna valjarna	97.8
Žičarna	97.1
Vzmeti	112.8
Žebliji	100.9
Bodeča žica	44.8
Sa:	94.6
Cevarna	106.9
Elektrodni odd.	60.3
Sa:	96.1
Siva livarna	117.8
Jeklo livarna	114.9
Sa:	117.4
Opekarna	102.0
Skupaj:	100.9

Družbeni plan po količini 100.9

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR-DECEMBER 1956 BLAGOVNA PROIZVODNJA

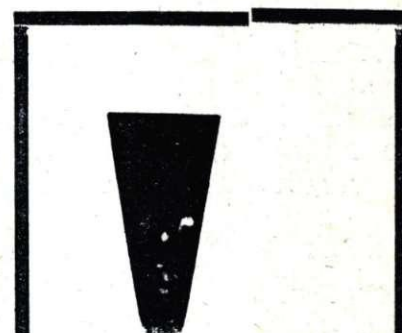
Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Težka proga	—
Lahke proge	105.6
Žična valjarna	100.2
Valjarna 2400	98.2
Valjarna 1300	93.1
Jeklovlek	113.6
Sa:	110.2
Hladna valjarna	97.8
Žičarna	104.2
Vzmeti	112.8
Žebliji	100.9
Bodeča žica	44.8
Sa:	94.6
Cevarna	106.9
Elektrodni odd.	60.3
Sa:	54.8
Siva livarna	—
Jeklo livarna	54.8
Sa:	98.6
Opekarna	112.3
Skupaj:	106.6

Družbeni plan po količini 106.6%

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA DECEMBER 1956 SKUPNE PROIZVODNJE

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	100.7
Martinarna	110.5
Elektro peč	98.9
Sa:	106.8
Težka proga	92.1
Lahke proge	113.4
Žična valjarna	104.4
Valjarna 2400	96.9
Valjarna 1300	86.3
Jeklovlek	116.6
Sa:	97.4
Hladna valjarna	120.1
Žičarna	112.9
Vzmeti	114.3
Žebliji	107.5
Bod. žica	65.2
Sa:	102.4
Cevarna	109.3
Elektrodni	53.4
Sa:	108.4
Siva livarna	130.8
Jeklo livarna	109.0
Sa:	127.7
Opekarna	106.1
Skupaj:	103.3

Družbeni plan po količini 103.3%

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

jesenjskih železarnih - dijakih

Človek izkorišča svoj prosti čas kaj različno. Nekateri ga posvete družini, drugi športni ali kulturni dejavnosti, tretji raznim družbenim in političnim funkcijam. Dosti pa je tudi takih, ki so se odločili posvetiti svoj prosti čas študiju. Teh je tudi na Jesenicah precej. Mnogo jih je študiralo že v bivšem delavskem tehnikumu, lepo število pa jih študira v točasni mojstrski šoli in del. odd. ljubljanske tehnične srednje šole na Jesenicah. Večina se je odločila za študij, da bi s pridobljeno izobrazbo čim boljše opravljala službene dolžnosti, s čemer bi v kr največji meri koristila skupnosti in tudi sebi. So pa tudi taki, ki so študirali in še študirajo, da bi nadaljevali študij na univerzi.

Mojstrska kot Tehnična srednja šola sta podnajemnici v Metalurški industrijski šoli. svoje prostore imata v pritličju omenjene stavbe, kjer je pouk dnevno od 6. ure zjutraj do 22. ure zvečer. V zgodnjih jutranjih ter poznih večernih urah, ko na drugih šolah ni pouka pa tudi preko dneva, izpopolnjujejo delavci-dijaki svojo izobrazbo, ki s ije iz različnih vzrokov niso mogli pridobiti prej. Zanimiv je pogled na hodnik teh šol pred poukom in v odmoru. Starejši dijaki, v dosti primerih 30- do 43-letni očetje razpravljajo o predavanjih, nalogah, izpraševanju pa tudi o profesorjih prav tako kot učenci in mladi dijaki ostalih šol. Vsak zase skrbi, da bi se naučil čim več, kajti šole ne obiskujejo zaradi spričevala, marveč zaradi znanja, ki si ga žele pridobiti. To so zreli ljudje, ki vedo, zakaj so se odločili za študij, po drugi strani pa tudi mladi, ker so se povsem vživeli v dijaško življenje. Pouk se ne razlikuje od pouka na ostalih šolah v drugem kot v tem, da vlada na teh šolah red in disciplina; da se trudijo predavatelji podajati snov čimbolj izčrpno, ker imajo pred seboj starejše dijake; da sledijo dijakom razlagi z izredno pozornostjo, si beležijo najvažnejše in si skušajo že pri predavanjih kar največ zapomniti. Mnogokrat so od dnevnega ali nočnega dela utrujeni, mnogokrat zaradi družinskih skrbi nerazpoloženi, toda želja po izobrazbi je večja, zato v večini primerih tudi zmaga.

Tako Mojstrska kot tudi Tehnična srednja šola nista nastali po nekih direktivah, ampak iz potrebe. Železarna Jesenice in tovarniški sindikalni odbor sta po ukinitvi metalurškega delavskega tehnikuma, ki je dal v teku svojega obstoja 92 absolventov, uvidela nujnost nadaljnjega izobraževanja članov kolektiva. Dosegla sta ustanovitve

mojstrske šole z metalurškim in kovinarskim oddelkom ter metalurškega delavskega oddelka ljubljanske tehnične šole, ki sta pričeli delovati v šol. letu 1955/56. Obakratnemu razpisu se je odzvalo več kandidatov, kot pa jih je bilo mogoče sprejeti, kar najljepše dokazuje željo današnjega delavca po strokovni izobrazbi.

Sol pa ne obiskujejo le delavci jeseniške Železarnice, temveč tudi ostalih podjetij, kakor: „Verige“ iz Lesc, „Plamena“ iz Kroke, „Elana“ iz Begunj, LIP iz Boh. Bistrice, „Cinkarne“ iz Celja, Tovarne pojedelskega orodja iz Mute itd. Tudi po starosti je pogled na dijake kaj pester. Poleg 43-letnega družinskega očeta, sedi 18-letni mladenič, povprečna starost dijakov pa je blizu 30 let. Med dijaki so pa tudi taki, ki so v podjetju na raznih položajih, kakor: predsednik tovarniškega sindikata, član upravnega odbora podjetja, ljudski poslanec in podobno. Vsi ti se zavedajo, da te funkcije za šolsko klop ne veljajo, zato je v šoli le dijak, ta boljši, drugi slabši. V celoti obiskujejo v letošnjem letu mojstrsko šolo 103 dijaki; od teh 27 I. razred metalurškega oddelka, 27 I. razred kovinarskega oddelka, 28 II. razred metalurškega oddelka in 21 II. razred kovinarskega oddelka. Šolanje traja tri leta in bo dala šola prihodnje šolsko leto svoje prve absolvente. Tehnično srednjo šolo obiskuje v skupnem 48 dijakov, od teh 25 prvi razred in 23 II. razred. Ker traja šolanje 4 leta, bo dala šola prve absolvente šele s šolskim letom 1958/59.

Po zaslugi predavateljskega zbora, ki ga sestavljajo strokovnjaki jeseniške železarnice in profesorji jeseniške gimnazije, kakor tudi po zastugi dijakov samih, dosega šola lepe uspehe. O delovanju šole pa naj govore profesorji in dijaki sami, ki so dali sledeče izjave:

Prof. Marjan Ažbe, direktor jeseniške gimnazije, je dejal: „Na bivšem delavskem tehnikumu in sedanji tehnični srednji šoli poučujem že osmo leto. Slušatelji so pokazali v tem času izredno prizadevnost in lepe uspehe. Nekateri absolventi bivšega tehnikuma so pokazali take sposobnosti, da morejo uspešno študirati na univerzi, kjer delajo s svojimi uspehi čast temu zavodu. Posebno važno pa se mi zdi dejstvo, da je bivši tehnikum omogočil že kaki stotini mladih delavcev iz produkcije tehnično izobrazbo, s katero mnogo koristijo podjetju in celotni družbi. Prav take, če ne boljše absolvente, povsem upravičeno pričakuje-

mo tudi od sedanjega delavskega oddelka Tehnične srednje šole na Jesenicah.“

Prof. Jože Šifrer, ki je poučeval na bivšem tehnikumu in poučuje na sedanji tehnični srednji šoli, je izjavil: „Kljub temu, da poučujem slovenski jezik, ki ni strokovni predmet, moram reči, da so dijaki vedno s prizadevnostjo in disciplinirano sledili mojemu pouku. Če so imeli nekateri dijaki s tem predmetom težave, je bil predvsem vzrok v predizobrazbi.“

Inž. Vinko Čizman, ki predava fiziko, mehaniko in osnove toplotne tehnike, pa je takega mnenja: „Prepričan sem, da sedanja oblika posredovanja tehničnih toretičnih osnov z mojstrskimi oddelki omogoča našemu delovodskemu kadru na najboljši način pridobiti prav to, česar se ne da pridobiti samo z dolgoletno prakso; saj je tak način šolanja kadra poznan tudi v industrijsko-močno razvitih deželah. Posebno važno pa je strokovno usposabljanje kadrov prav v sedanjem času, ko je dviganje storilnosti prva in osnovna naloga podjetja in je zato potreben pogoj boljše strokovne usposobljenosti. Pri vsem tem predstavlja to šolanje, v kar ne dvomim, najcenejšo in našo najuspešnejšo investicijo.“

Bivši in sedanji dijaki pa imajo o omenjenih šolah sledeče mnenje:

Dipl. tehnik Rado Torkar, obratovodja livarne ter absolvent bivšega tehnikuma, je izjavil: „Metalurški tehnikum je bil šola, ki je poslala po diplomskem izpitu v življenje dozorele in sposobne ljudi, ko smo sprejeli neizogibno borbo z železom, v kateri moramo biti zmagovalci. Šola nam je dala solidne temelje, potrebne za uspešno izvrševanje danih nam nalog, zato smo in bomo ostali hvaležni šoli kot železarni Jesenice, ki je šolo vzdrževala, za pridobljeno znanje.“

Valodl Stojan, dijak II. razreda Tehnične srednje šole, je podal o šoli sledeče mnenje: „Hvaležen sem upravi podjetja, da nam je omogočila posečanje šole in nam priznala štipendije, da nismo oškodovani na zaslužku. Priznamo, da je to veliko breme za podjetje, toda tudi mi žrtvujemo mnogo časa in truda za uspešen študij. Odreči smo se morali marsičemu. Poleg vsega dela v podjetju moramo obvladati obsežno snov, ki jo predvideva program šole. Hvaležni smo našim profesorjem in predavateljem za ves trud, ki ga imajo z nami. Vemo, zakaj se učimo, zato lažje prenašamo breme, ki smo si ga naložili.“

France Arh, dijak I. razreda mojstrske šole: Poleg gospodarsko-političnega dela v razvoju naše ljudske demokracije je potrebno tudi strokovno znanje našega delavca. Iz tega razloga sem se odločil za študij

na Mojstrski šoli. Ugotovil sem, da so nam pripravljani nuditi profesorji vse, da bi obvladali predpisano snov čim boljše in bi po dokončani šoli čim več koristili našemu podjetju in naši družbi. Smatram, da je šola Železarni Jesenice in naši skupnosti nujno potrebna in sem prepričan, da bo s svojim delovanjem opravičila svoj nadaljnji obstoj.“

In moje mnenje: „Z veseljem in ljubeznijo vodim omenjeni šoli, ker vidim resnost in opažam uspehe. Ponosen sem na doprinos k pridobivanju strokovnega kadra, ki je naši industriji prav tako potreben, kot so ji potrebni dobri stroji. Šoli sta v težkem finančnem položaju, ker nimata sredstev za redno vzdrževanje. Prepričan sem pa, da pri Zvezni industrijski zbornici ne bo dal sredstev za vzdrževanje šol, ne dvomim, da bi jih ne dal Okrajni ljudski odbor, kajti šoli sta nujnost obstoja že dokazali. S tem, da je Železarni Jesenice uspelo dobiti na industrijske Jesenice mojstrsko šolo in delavski oddelk ljubljanske tehnične srednje šole, ji je uspelo zagarantirati dotok visokokvalificiranih delavcev in obratnih tehnikov za vso našo metalurgijo. Prepričan sem v nadaljnji obstoj šol, kot sem prepričan v njuno vedno boljše delovanje in s tem izobraževanje vedno sposobnejših strokovnjakov.“

U. P.

Slanovic Branko

Srečno novo leto 1957

V ivju in v snegu, nad dimno dolino, mrmrajo v zimsko, polnočno tišino smreke na Jelenkamnu, na Mirci, v produ ledenem se v Savi gube in snežni kristali se kdaj zableste v smrečju Mežaklje, kot udušeni klici, kakor odmevi iz daljnih daljav, odmevi trpljenja, krvi in težav...

V ta bridki odsev minulih dni, v zimske noči kristalno belino ogenj iz plavžev v nebo zažari, da kakor krvave solze snežinke na zemljo drse; krvavo obarva v dimu dolino in tiho, neslišno na obzorju zbledi, zamre, ko jutro se novo rodi, da tisočim sreče želi, miru in kruha in dela, da v novem bi letu še bolje uspela boj za mir, za obstoj domovine, da osvetlil bi svit teh želja še narodov drugih temine, jim konec oznanil tegob in gorja...!

O RAZSVETLJAVI

Iz fizike vemo, da je svetloba v bistvu elektromagnetno valovanje. Naše oko je občutljivo le za ozek pas valovnih dolžin t. j. od 400 do 760 m μ . ali nm (nanometer)

$$\text{m}\mu \frac{1}{1.000.000}$$

odnosno 4000 — 7600 Å. V tem vidnem pasu valov se izražajo vse osnovne barve, ki jih imenujemo svetlobni spekter. Na področju vidne svetlobe se nahajajo vse spektralne barve, od katerih imajo največjo valovno dolžino žarki rdeče barve in najmanjšo vijoličaste barve.

Poedine barve lahko razporedimo v sledeče intervale:

rdeča	620—760 m μ
pomarančasta	590—620 m μ
zelenorumena	530—560 m μ
zelena	505—530 m μ
plavozelena	480—505 m μ
plava	430—480 m
vijoličasta	400—430 m

Prehod med barvami spektra je postopen in se ne more potegniti med njimi ostra meja.

Občutljivost naših oči za svetlobo

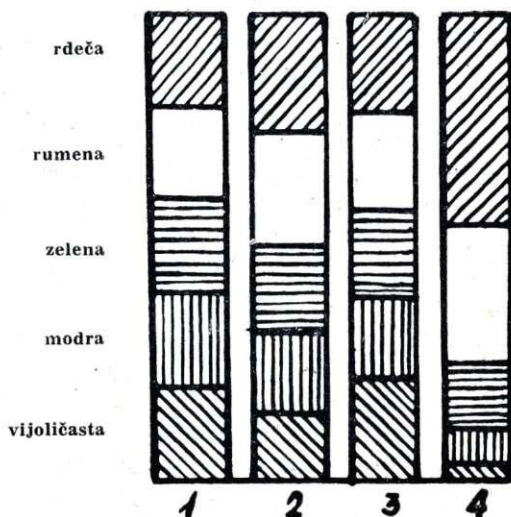
Naše oko zaznava okolico potom očesnih leč, slično kakor foto-aparat. Slika vodi preko vidnih živcev odgovarjajočim ulicam v možganih. Največja občutljivost oči je za žarke valovne dolžine 550 m, kar odgovarja rumenozeleni barvi. S povečanjem ali upadanjem valovne dolžine občutljivost pada in to v začetku naglo, potem počasneje.

Barva svetlobe

Svetlobni spekter, v katerem imajo poedine spektralne barve isto jakost, nam da belo svetlobo. V kolikor ena ali druga prevladuje, dobimo barvano svetlobo. Pri umetnih virih svetlobe vrsta in temperatura vira odredi barvo svetlobe.

Barva svetlobe ima lahko gotov psihološki in fiziološki učinek. Zato moramo stremeti, da se čim bolj približamo dnevnemu svetlobi. Odstopanje barve svetlobe, katero nam dajo žarnice s kovinsko nitko in fluorescenčne cevi, lahko v največ primerih zanemarimo. V slučajih kjer nam je važno, da točno razpoznamo poedine barve, mora pa biti umetna svetloba čim bliže dnevnemu svetlobi. To posebno velja v primerih, kjer nam je poleg dnevnega svetlobe potrebna še umetna svetloba, da se izognemo takozvani dvojni svetlobi, ki je škodljiva za oko in ga hitro zmuči. Dvojna svetloba nastane vedno, kadar dva ali več virov svetlobe z različno sestavo spektralnih barv istočasno osvetljuje dano delovno mesto.

Sl. 1. Svetlobna spektra raznih svetil

- 1 = dnevna svetloba
- 2 = žarnica z žarilno nitko
- 3 = fluorescentna žarnica za dnevno svetlobo
- 4 = voščena sveča

Dobra razsvetljava izboljšuje storilnost pri delu

Dobra razsvetljava ugodne barve izboljšuje storilnost pri delu. Razen jakosti razsvetljave je zlasti važno, da se ne pojavlja niti neposredno niti odsevno slepljenje in da oko ne dojema prevelikih razlik osvetljenosti opazovanega predmeta in njegove okolice. Vidljivost je najboljša, kadar sta predmet in okolica enako svetla, vendar je zadovoljiva tudi, če je predmet do trikrat svetlejši od ozadja. Nikakor pa ne sme biti predmet več kot desetkrat svetlejši od okolice. Tudi barve ozadja imajo velik pomen. Rdeča in oranžna barva vplivata dražilno, zato ju uporabljamo v hladnejših prostorih. Nasprotno delujeta modra in zelena barva pomirjajoče, zato z njima barvamo toplejše prostore. Ti barvi pa imata še to prednost, da njiju svetli odtenki vpijajo le malo svetlobe. Svetilke naj oddajajo nekaj svetlobe tudi navzgor, da strop ne postane temen. Pri barvanju sten in predmetov pa je potrebno upoštevati tudi vrsto razsvetljave, kajti svetloba fluorescentne svetilke ima povsem drugo sestavo spektra, kakor svetloba žarčne nitke ali pa živosrebrnih par. Tako se lahko zgodi, da je isti barvni odtenek očem prijeten pri navadnih žarnicah, medtem ko je pri fluorescentni razsvetljavi neprijeten ali popolnoma neuporaben. Zato je najbolje barve pred barvanjem preizkusiti ob umetni razsvetljavi.

Z dobro razsvetljavo se olajša vzdrževanje delavnic, kjer delavci sami pazijo na čistočo dobro

osvetljenih predmetov, zmanjša se število nezgod, odstotek izvrška je manjši, storilnost se pa poveča tudi za celo tretjino.

Nova, moderna razsvetljava v primerjavi s staro razsvetljavo

Zadnjih deset let daje industrija na trg nova svetila, ki so plod prizadevanj za doseg višjega svetlobnega izkoristka. Nova svetila, ki so polnjena s plinom ali kovinsko paro, so že znatno preseгла stara svetila z žarilno nitko in dajejo približno 2—4 krat večji svetlobni izkoristek. K tem svetilom prištevamo neonske cevi; k tistim, ki so polnjena s kovinsko paro pa natrijeve in živosrebrne žarnice in cevi. Ena zvrst poslednjih so fluorescentne cevi. O teh je bilo že dosti govora — eni so za, drugi pa grajajo nove vrste žarnic. Potrebno je torej oceniti, kje bomo uporabili nov način razsvetljave in kje starega. Splošno velja, da dobro izvedena inštalacija še dolgo ne pomeni, da tudi razsvetljava ustreza. Mnogi mislijo, da so uredili pravilno razsvetljavo že kar z montažo fluorescentnih cevi, ker so moderne in ker so o njih slišali, da dobro svetijo. Pri tem so potrošili veliko denarja, razsvetljava pa vzlic temu ni ustrezala. Projektant razsvetljave bo le tedaj uspešno dovršil zadano nalogo, kadar se bo pri svojem delu tesno povezal z arhitektom, obratovodjem, ki mu bo raztolmačil zamisel in namen prostorov, ki jih je treba razsvetliti.

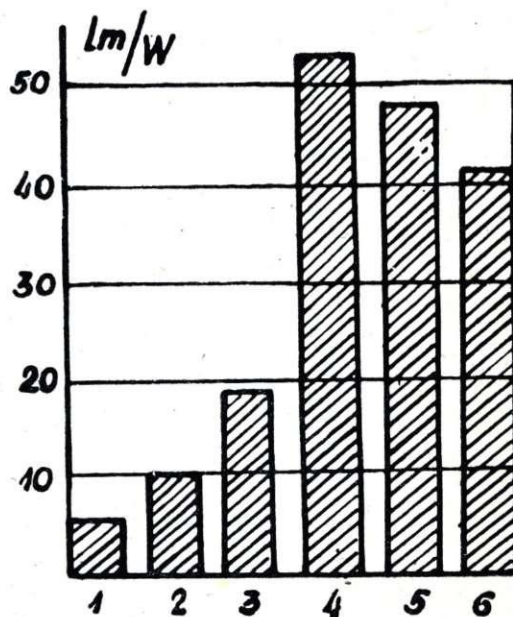
„Dobra luč naj pomaga pri delu in naj zvišuje storilnost“ — je vodilo projektanta. Dobra razsvetljava pomeni delavcu toliko kot dobro orodje. Temu dejstvu se še vedno posveča premalo pozornosti, kajti človeško oko se lahko prilagodi nezadostni osvetljenosti, čeprav se pri tem kvari. Oko se razlikuje od ostalih čutov, ki takoj reagirajo, če dražljaji niso zadostni. Zato je navadno že prepozno, ko opazimo, da oko ne vidi več toliko kot prej. Nezadostna razsvetljava pa ne vpliva le na storilnost, temveč na celotno razpoloženje delavca in mu zmanjšuje veselje do dela. Dobra razsvetljava povišuje urejenost in snažnost podjetja in s tem zmanjšuje verjetnost nezgod.

Pri projektiranju nastaja vprašanje, ali naj predvidimo le dovolj močno splošno razsvetljavo, in ali naj splošno razsvetljavo izpopolnimo z razsvetljavo delovnega mesta. Ker mora razsvetljava ustrezati potrebam vidljivosti posameznih vrst dela in načinov obdelave, bomo uporabili prvi in drugi način. Same delovne razsvetljave tudi ne kaže predvidevati, ker bi se v ozkem, svetlem soju svetilke delavec počutil preveč osamljenega in bi zato izgubil čut do skupnosti, ki ga v veliki meri krepí splošna razsvetljava. V naših industrijskih obratih je najbolj razširjen direktni način razsvetljave in sicer v visokih prostorih z globokimi sojniki, v dvoranah z nižjim stropom pa s širokimi sojniki, ki omejujejo bleščanje. Tak način je še vedno najprimernejši za livarne, kovačnice, montirnice,

lesno-industrijske obrate in slično, kjer strop in stene sčasoma potemne in kjer se močno praši.

Kar se tiče izbire svetlobnih virov, lahko trdimo, da stari žarnice z žarilno nitko danes uspešno konkurira že mnogo različnih svetil. Natrijeve svetilke, ki dajejo rumeno svetlobo, so pripravne za vse one grobe obrate, kjer ni potrebno razločevanje barv. Zaradi visokega svetlobnega izkoristka ki znaša 40—60 lm/W in je 2—4 krat višji kot pri

Sl. 2. Nekompenzirani ali induktivni stik

1. Žarnica z ogleno nitko
2. Žarnica z dolgo volframovo nitko
3. Žarnica z volframovo spiralo
4. Natrijeva svetilka
5. Živosrebrna svetilka
6. Fluorescentna svetilka

žarnicah z žarilno nitko, jih uporabljamo v takih prostorih, ki nimajo svetlih stropov in sten in kjer se močno praši; to je pri žarilnih in topilnih pečeh, v livarnah, valjarnah, obdelovalnicah in modelarnah, kjer je često potrebna močna osvetljava modelov, ker modelirni pesek upija do 90% svetlobe. Natrijeva svetloba je primerna tudi v cementarnah, opekarnah in žagah. Tudi pri razsvetljavi dvorišč in prometnih cest jo cenimo zato, ker daje kontrastne sence in s tem omogoča ostro spoznavanje predmetov. Poleg tega te svetilke ne slepijo, ker je njihova svetlost majhna. Obratujejo pa zaradi visokega izkoristka zelo ceneno, čeprav pri njihovi enobarvni svetlobi težko razlikujemo barve.

Dnevni svetlobi najbolj slično nam sevajo fluorescentne žarnice in cevi. Izkušenj pa, ki jih imamo s starimi žarilnimi svetili, ne moremo kar preprosto prenesti na fluorescentna svetila. Tudi fluorescentna razsvetljava ne ustreza vsem prilikam, ki zahtevajo različno osvetljenost in barvo svet-

lobe. Največkrat grešimo zato, ker ne upoštevamo zahtev očesa, ki je navajeno na večjo svetilnost pri ustrezno višji temperaturi barve svetlobe. To velja predvsem za žarnice za dnevno svetlobo, ki so le tedaj enakovredne naravni dnevni svetlobi, kadar je tudi njihova svetilnost ustrezno močna. Zato je priporočljivo inštalirati navadne fluorescentne cevi tako, da osvetlujejo prostor z 200—250 luksi; take za dnevno svetlobo pa s približno 500 luksi. Pri inštalacijskem projektu moramo upoštevati, da seva fluorescentna cev približno iz 1 m dolge premice, medtem ko seva žarnica skoraj iz točke. Zato se prav lahko zgodi, da je majhen delovni prostor pod svetilom premalo osvetljen. Dalje se pri enofaznem priključku pojavi migotanje in stroboskopski efekt. Zato je treba po možnosti v en reflektor montirati 3 cevi in priključiti vsako na svojo fazo. Slabost fluorescentnih cevi je še ta, da utrpe s staranjem višji padec svetlobnega izkoristka kot žarnice z žarilno nitko. Ta znaša 27% pri 70% življenjski dobi, dočim pri žarnici z žarilno nitko le 12%. Izrabljena cev doseže tudi do 70% izgub, če štejemo še izgube v starterju in dušilki. Tudi obljubljena življenjska doba velja le tedaj, če cev prižgemo največ dvakrat vsakih dvanajst ur. Pri večkratnem prižiganju se življenjska doba občutno skrajša.

Gospodarnost razsvetljave

Ena največjih zahtev pravilne razsvetljave je ta, da je gospodarna, ekonomična. Kot merilo gospodarnosti lahko smatramo skupne letne stroške v lm/h. Ti dependijo od skupnih stroškov nabave svetilnih teles, izmenjavo žarnic, cene električnega toka in časa obratovanja v enem letu. Pri vzporednem obratovalnih stroškov različnih mogočih izvedb s predpostavko, da v svetlotehničnih pogledih popolnoma ustrezajo (ista kvaliteta in jakost svetlobe), splošno računamo amortizacijo naprave 10% in obresti kapitala 4—8%. Stroški izmenjave žarnic dependijo od časa obratovanja in njihove trajnosti. Povprečna trajnost žarnic z žarilno nitko je 1000, živosrebrnih svetilk in žarnic z mešano svetlobo (živosrebrno) 2000, fluorescentnih cevi pa 7500 ur. Stroški električnega toka dependijo od tarife in trajanja pogona. Za delovne prostore računamo letno trajanje pogona pri eni izmeni 1000, pri dveh izmenah 2000 in pri treh izmenah 4000 ur. Pri splošni razsvetljavi (ulice, ceste) računamo s 4000 urami za obratovanje preko cele noči. Če imamo znane vse te elemente, lahko izračunamo letne stroške za 1 lm/h poedinah svetlobnih naprav in se odločimo za najbolj ekonomično. V računu se ni potrebno ozirati na nabavne stroške električne inštalacije (vodi in stikala), ker bistveno ne vplivajo na cene odnosno pri izbiri ekonomske svetlobne armature.

$$Z = \frac{A + PTK + C \cdot T/L}{\varnothing \cdot T} \quad (\text{Din/lmh})$$

Z = letni stroški din/lmh.

A = amortizacija in obresti nabavnih stroškov svetilk, vključno ves pribor z žarnicami v din.

P = skupni učinek v kW.

T = letno trajanje pogona v urah.

K = cena električnega toka v din/kWh.

C = cena žarnic odnosno svetil v din.

L = trajnost žarnic odnosno svetil v urah.

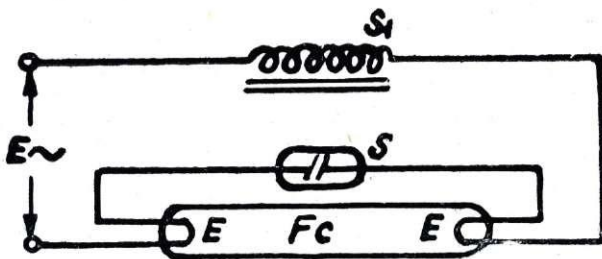
$\varnothing$ = skupni svetlobni tok.

Iz praktičnih primerov so ugotovili, da je po današnjih dnevnih cenah fluorescentna razsvetljava bolj gospodarna od razsvetljave z žarilno nitko pri letnem trajanju pogona iznad 700 ur, dočim pri 5000 urah pogona znese samo še polovico letnih stroškov razsvetljave s starimi žarnicami s kovinsko nitko.

Način delovanja fluorescentnih cevi

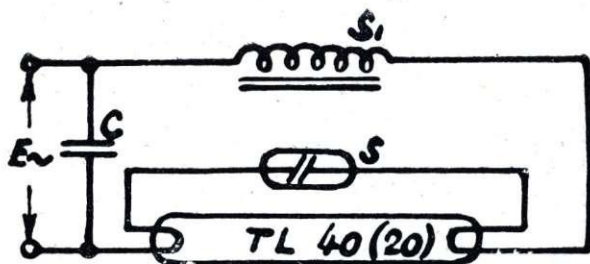
V fluorescentni cev nam posluži za električni proboj živosrebrna para nizkega tlaka izmed dveh ogretyh elektrod. Živosrebrna para pod nizkim pritiskom izsijava več kot polovico emitirane energije na valovni dolžini 253,7 nm v ultravijoletnem pasu. Isto absorbira fluorescentna prevleka, na notranji steni cevi in jo pretvarja v vidno svetlobo. S posebnimi fluorescentnimi snovmi se ultravijolne žarke lahko pretvori neposredno v druge barve svetlobe: n. pr. rdeče, rumeno, zeleno ali plavo.

Pri fluorescentnih ceveh je potrebna še električna predstična naprava; v največ primerih dušilka, ki omejuje električni tok v obratu in istočasno v kombinaciji s starterjem služi za ustvaritev prenapetosti, ki nam omogoči vžig svetilke.

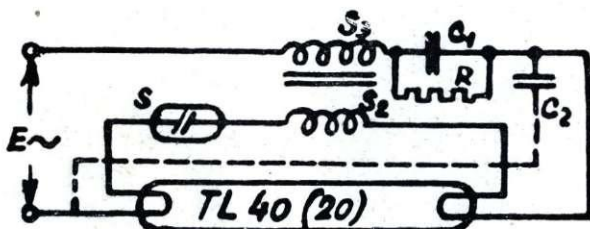

Sl. 3. Nekompensirani ali induktivni tlik

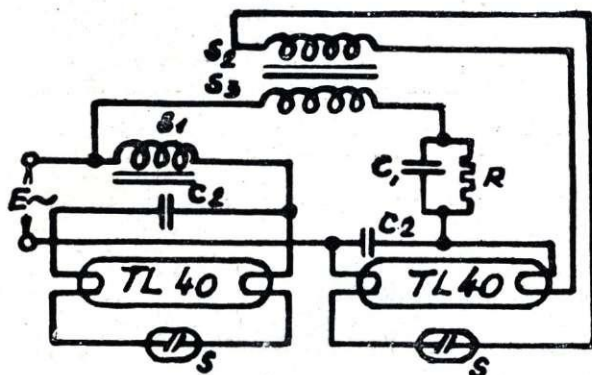
Fluorescentno cev priključimo preko dušilke S₁. Obe elektrodi sta zvezani s posebnim starterjem S najprej za kratek čas v zaporednem stiku. V tem električnem tokokrogu teče sorazmerno velik tok, ki ogreje elektrodi. Po nekaj sekundah se starter avtomatsko izklopi. V tem trenutku nastane v dušilki prenapetost, ki omogoči vžig svetilke. V živosrebrni pari nastane električni svetlobni lok. Za čas obratovanja svetilke mora starter ostati izključen. Da bi vžig pri hladnih ceveh bil olajšan,

Sl. 4. Kompenzirani stik

Sl. 5. Kapacitivni stik

Sl. 6. Dvojni (Duo-) stik dveh TL 40

se dodaja v cevi v malih količinah plin argon. Faktor učinka $\cos \varphi$ je pri navedenem stiku precej slab in znese ca 0,55. Ta stik imenujemo „**nekompenzirani ali induktivni stik**“.

S paralelnim vklopom nekega kondenzatorja C ustrežajoče vrednosti na priključni strani izpred dušilke, se izboljša faktor izkoristka $\cos \varphi$ na ca 0,95. Ta stik se imenuje „**kompenzirani stik**“.

Induktivno obtežitev lahko kompenziramo tudi s tako zvanim „**kapacitivnim stikom**“, če vklopimo kondenzator serijsko z dušilko. S kombinacijo dveh svetilk v induktivnem in kapacitivnem stiku, ustvarimo kompenzacijo s faktorjem učinka $\cos \varphi$ ca 0,95. To kombinacijo imenujemo „**Duo stik**“ ali **dvojni stik**.

Posebna prednost tega stika je v tem, da popravimo kolebanje (migotanje) svetlobnega toka in tako zvani stroboskopski efekt. Pri vseh umetnih virih svetlobe, ki so napajani iz mreže izmeničnega toka, niha svetlobni tok periodično z dva-

kratno frekvenco mreže. Pri običajnih žarnicah s kovinsko nitko tega kolebanja svetlobnega toka ne opazimo zaradi visoke temperature nitke. Nasprotno je pa pri fluorescentnih svetilkah, svetlobni tok soracionalen toku svetilke.

Menjava jakosti toka v eni periodi ne pride toliko do izraza pri sevanju svetlobnega toka, ker ima fluorescentna prevleka fosforescentno svojstvo (možnost naknadne osvetlitve).

Z dvojnimi stikom ni dosežena samo kompenzacija, temveč ima ta stik tudi prednost v svetlotehničnem pogledu. Sevani svetlobni tok vsake svetilke je soracionalen toku svetilke, in z njo v fazi, a temne pavze dveh svetilk so med seboj pomaknjene. S tem dosežemo bolj enakomerno, to je, manj valovito svetlobo. Svetloba svetilke z dvema cevma v dvojnem stiku ima tako majhno valovitost, da praktično ne pride do izraza stroboskopski efekt pri vrtečih se strojih.

Vzdrževanje in nega svetlobnih naprav s fluorescentnimi žarnicami

Tekom časa jakost vsake razsvetljave popušča — posebno pa še razsvetljava s fluorescentnimi cevma. Vsled staranja izgubijo na svoji svetilnosti. Pri teh žarnicah je posebno važno, da so v obratu pod pravo napetostjo. 25% padca omrežne napetosti zadostuje, da žarnica ugasne. Še bolj kot na žarnico vpliva padec napetosti na starter, ker je pri nižji napetosti njegovo delovanje popolnoma nezanesljivo. Žarnice morajo tudi ustrezati predvideni frekvenci. Razlika ne sme biti $\pm 5\%$.

Odsluženih žarnic ne smemo razbiti z golo roko, ker vsebuje premaz notranje stene cevi strupene berilijeve spojine. Zavijemo jih v več plasti papirja in šele nato razbijemo, tako da ostanejo razbitine v ovoju.

Sindikalni podružnici nadzorne službe

Podpisani Jelševar Miha, čuvaj pri Nadzorni službi se sindikalnemu odboru istimenskega oddelka, najtopleje zahvaljujem za denarno podporo, katero sem prejel že večkrat v času svoje dolgotrajne bolezni. Posebno vesel pa sem bil obiska predsednika sindikalnega odbora tov. Ane Jekše in tajnika Tarmana ob Novoletnih praznikih. Ob tej priliki sta mi izročila darilo ter pozdrave obratnega kolektiva. Zahvaljujem se tudi tovarniškemu odboru sindikalne podružnice Zelezarne Jesenice, ki mi je prav tako v številnih primerih nudil pomoč in to v času, ko sem je bil najbolj potreben. Pravijo, da človek spozna svojega prijatelja v bolezni in nesreči, jaz pa sem spoznal, da je sindikalna organizacija v tovarni tista, ki resnično nudi potrebno pomoč svojim članom.

Jelševar Mihael

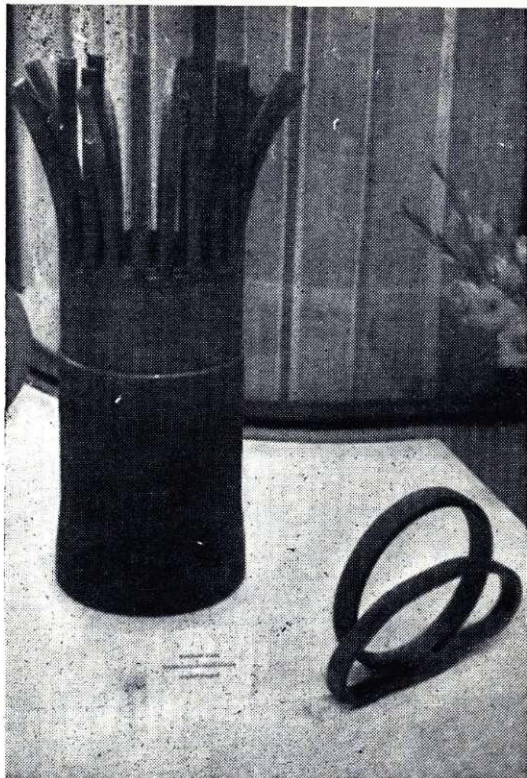
Mednarodni kongres livarjev v Düsseldorfu

Predavanje na GIFA in ogled nemških livarn

Dejavnost GIFA na kongresu v Düsseldorfu je bila razdeljena poleg razstave tudi v odlično pripravljena in zelo zanimiva predavanja livarskih strokovnjakov raznih narodnosti, zelo zanimiv pa je bil tudi ogled nemških livarn, ki slovijo po vsem svetu (tudi Amerikanci naročajo pri njih).

Predavanja so bila v čudoviti in ogromni dvorani ob Renu („Rheinhalle“), v kateri je prostora za ca. 3000 obiskovalcev. Organizacija predavanj je bila odlična. Ob straneh so bili nameščeni zvočniki, ki so blago prenašali predvajanje predavateljev, da si dobil vtis, kot da govori samo tebi. Ker pa so bila predavanja v nemškem, francoskem ali angleškem jeziku, je bilo poskrbljeno tudi za odličen prevod. Za goste, ki so želeli poslušati francosko ali angleško predavanje v nemškem jeziku, so pripravili slušalke. Predavatelj je govoril v francosščini, zelo lep in istočasen prevod pa smo slišali s pomočjo slušalk v nemškem jeziku. Potrebni mi bilo nobenih žic, tako da si lahko ugotovil, da je v dvorani na ušesih poslušalcev vsaj 1000 slušalk ali bolje brezžičnih radijskih sprejemnikov za prenos predavanja v dveh izmed treh navedenih jezikov.

Program predavanj je bil skrbno izbran. Prvič v zgodovini livarstva so n. pr. povežali vprašanje konstrukcije odlitka oziroma odlitega strojnega dela zaradi izboljšanja kvalitete. Z drugo besedo, že konstrukter v risalnici mora poznati posebnosti livarske tehnike, da lahko to upošteva že pri izdelavi risbe. Seveda je težko zahtevati od konstrukterja, a vendar je neobhodno potrebno, če želimo dobiti zdrav odlitek. Najmanj, kar bi pa morali storiti, so pa posveti med konstrukterjem in livarjem, ki naj olajšajo in poenostavijo delo obema. Od tega imamo lahko ogromne koristi, saj odpade marsikateri izmeček, ki ga sicer livar ne bi mogel preprečiti. V posebnem predavanju so obravnavali livarske napake.

Modularni sivi liv, kjer je grafit v obliki kroglice in ne lističev

Prikazani so bili subjektivni vzroki in prikazan način odstranjevanja napak.

V Nemčiji in Sovjetski zvezi so pričeli z odlitjem, ki je kontinuirano ali neprekinjeno. Tako lahko odlivajo tudi 10 m dolge litoželezne cevi s premerom 600 ali več mm, vendar se ta postopek še ni industrijsko uveljavil. Prve poizkuse na tem so delali Rusi že pred 20 leti. Med dvema valjema so vlivali lito železo in istočasno valjali v trak. Ti trakovi so imeli po žarenju strukturo ferrita s „skupki“ grafita. Te vrste lito-železne „trakove“ ali „pločvino“ so uporabljali za prekritje streh. Navedena kvaliteta se odlikuje po dobri korozijski obstojnosti in manjši občutljivosti v industrijski atmosferi.

Italijani so pripravili predavanje o bazičnih kupolkah. Delo bazira na metalurški osnovi pretaljevanja sive litine. Možen je povečan odstotek jekla v vložku, lahko uporabljamo tudi manjvredne vložek, proizvajamo pa lahko sfero litino ali visokoogljikni kokilni liv. Prednost bazičnega procesa je tudi v lažjem razžveplanju, znižanju fosforja in naogličanju. Kot najboljša obloga se je pokazal stabiliziran dolomit ali pa sintetični dolomit s katranom v obliki opeke ali nabijalne mase. Pri tem postopku odpade sivo surovo železo. Ugotovljeno je, da

so proizvodni stroški v bazični kupolki nižji kot v kisli.

Posebno predavanje je bilo o vplivu plinov na strukturo taline in istočasno grafitiziranje talin. V talino vodimo skozi grafitne cevi s svetlobo 12mm premera, ki jih potisnemo do dna lonca, plin. Uporabimo lahko zrak ali kisik, vendar proces ne sme biti predolg, niti pri previsoki temperaturi, ker bi bil odpor silicija prevelik. Če pa uporabimo invertni plin, pa zmanjšamo nagnjenost k nastanku belega ali meliranega zgloba, brez možnosti odgora silicija.

Omenjeni postopek lahko uporabimo v ponovcah z več tonami taline. Na ta način zmanjšamo tudi število vključkov, železo pa se boljše lije.

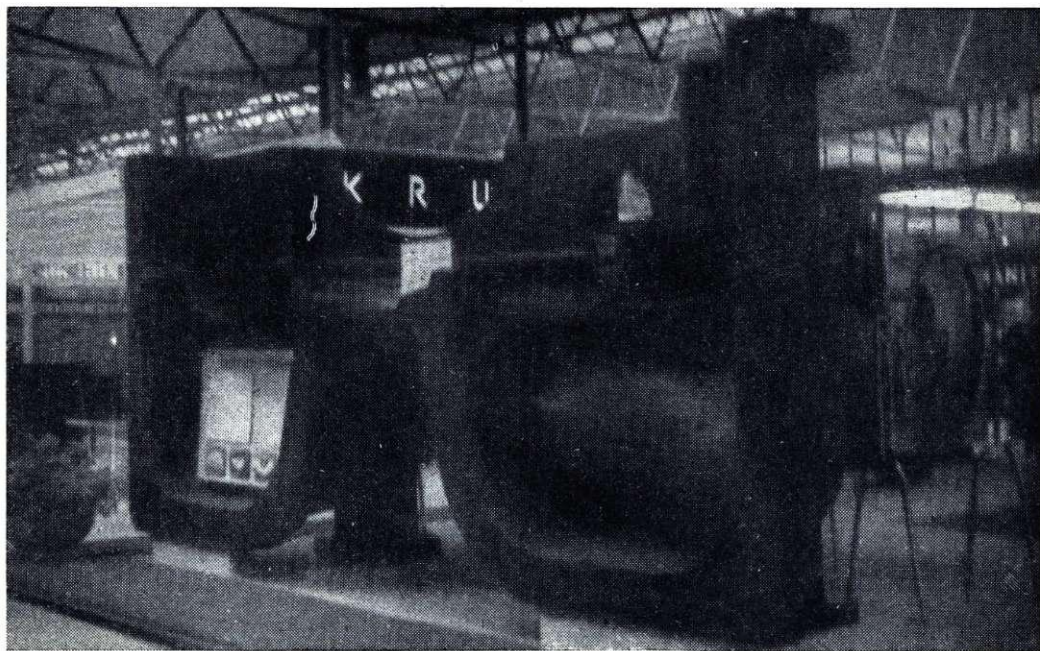
V zadnjem času je postal v izdelavi litine s krogličastim grafitom, zelo važen magnezij. Pri tem pihamo očiščen dušik v talino, ki nam pomaga odstranjevati v talini raztopljene pline. Odstranjujejo se sulfidi in vključki iz taline. Zato pihamo v talino z dušikom pred dodatkom magnezija, ker bi se sicer del magnezije porabil tudi za spojine z žveplom. Zato je tudi zmanjšana poraba magnezija. Norvežani predelujejo na opisan način svoje Vantit surovo železo v sivi liv s krogličastim grafitom (trdnost ca. 60 kg/mm², 5% raztezek), ki ima precej boljše lastnosti od navadnega sivega liva (24 kg/mm², 2% raztezek).

Anglež Angus pa je pripravil predavanje o risih in razpokah pri sivi litini. Tako je iz predavanja razvidna trditev, da risi in razpoke nastajajo pri sivem livu v pretežni višini zaradi temperaturnih razlik in oblik predmeta.

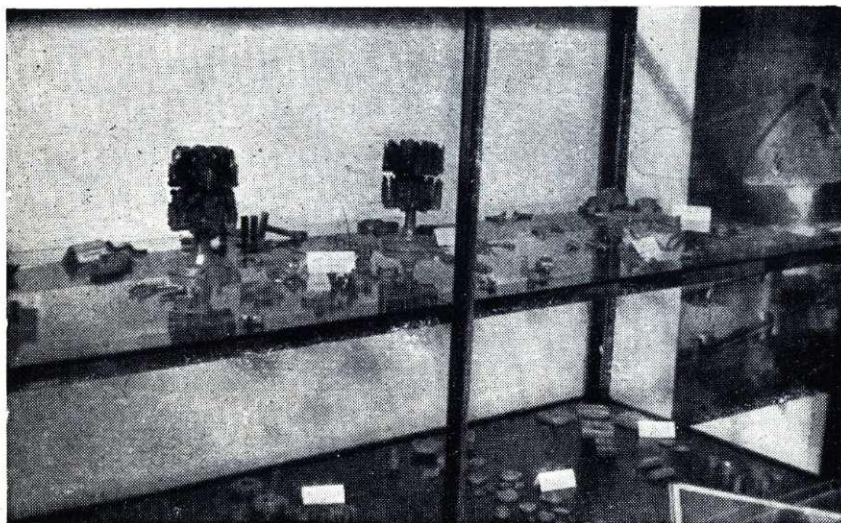
Obširno so poročali tudi o ognjeodpornosti kaluperskih peskov in njegovem vplivu na livarske napake (vključki, hraste, pripeke). Pesek zato preizkusijo v posebnih električnih pečicah, kjer merijo pri različnih temperaturah tlačno trdnost peska. Poseben vpliv na te napake ima raztezanje zrna kremenčevega peska, ki nastane zaradi spremembe kristalnih struktur pri različnih temperaturah.

Belgijci so nakazali izračun velikosti nalivkov in velikosti livnih kanalov. R. Namur je do podrobnosti obdelal to predavanje. Namen tega je bilo zmanjšanje pojava lunke, ki nastane zaradi raznih oblik odlitkov.

V poslednjih letih se vedno več uporablja način litja v sveže (nesušen kalup). Ako pesek ni dobro pripravljen, nastajajo nove pripeke peska na odlitek in podobne napake. Pripeke tolmačijo tako, da se močno ogreje le vrhnja plast peska, ki odstopi. S tem je že dan pogoj za nastanek napake. Poleg tega pa kristalne spremembe povzročajo tudi razpad zrn, kar zmanjša propustnost

Posebna zanimivost: 22-tonski odlitek Krupa za industrijo

Posebna zanimivost —
odlitki iz sive litine
v teži od 25 g naprej

peska in poveča možnosti za nastanek novih napak in penetracijo taline v pesek.

Lepo pripravljeno je bilo tudi predavanje o teoriji kaluparjenja v maske. Poleg opisa postopka so obdelali vse pogoje, ki so potrebni za uspešno kaluparjenje v maske. Mešanica umetnih smol in kremenčevega peska da res ugodno in plastično peščeno maso, iz katere izdelujemo maske. Seveda ima ta negativni postopek tudi negativne strani, t. j. manjša propustnost, plini, ki lahko povzročijo tudi izmeček. To je odvisno tudi od vrste kovine, katero vlivamo.

Vloga bentonitov v livarstvu je iz dneva v dan večja. To so zelo fino zmlete glinice, ki služijo kot vezivo za izdelavo polysintetičnih in sintetičnih peskov. Poleg obravnavanja strukture in kemičnega sistema bentonitov je bila prikazana rentgenska analiza za ugotovitev uporabnosti bentonita v livarni. S pomočjo rentgenografskih preiskav je bilo možno opazovati zadržanje bentonita do 1200°C ločeno po posameznih stopnjah. Predavanje je bilo opremljeno z diagrami in slikami, posnetimi z elektronskim mikroskopom.

Mnogo so poudarjali tudi važnost odlitja velikih odlitkov v nesušene kalupe. Uporabimo lahko prani in sušeni kremenčev pesek, kot vezivo pa dodamo organsko ali anorgansko vezivo.

Pri takem sintetičnem pesku dosežemo tlačno trdnost od 420—665 g/cm². Posebno zanimiv je dodatek kremenčeve moke, ki naj pri težkih odlitkih zmanjša propustnost peska zaradi zmanjšanja penetracije taline v pesek. Predaval je Amerikanec W. Briggs, ki trdi, da ni potrebno pustiti sintetični pesek vležati preko noči, čeprav vemo, da

je nujno dati bentonitu čas za nabrekanje. Prednosti so: krajši čas kaluparjenja, manjši stroški, ker odpade sušenje, večja natančnost kalupa in manj toplotnih risov.

Predavanja so obsegala tudi razprave o uporabnosti strojev za pripravo peska. Znano je namreč, da 50% vseh livarskih napak povzroči prav pesek. Obravnavali so razne načine mešanja, s pomočjo mešalcev, gnetilnih strojev, valjanja peskov, kar daje različno kvalitetne peske. To je torej zelo važen pogoj za kvaliteten in zdrav odlitek.

Francozi so podali zanimivo predavanje o vplivu silicija in fosforja na krhkost temprove litine z vsemi potrebnimi diagrami in tabelami.

O eksotermičnih spremembah v legiranem sivem železu (Cu—Cr in Ni—Cr) so povedali svoje Belgijci.

Zanimivo je bilo tudi predavanje o jekleni litini za srednja in visoka temperaturna področja ob pogoju trajne trdnosti. Pri tem je važno, da dobro poznamo lastnosti jekla tudi pri višji temperaturi, da določen strojni del lahko pravilno dimenzioniramo. Izdelali so ferritno jeklo, ki je še pri 600°C brez škode na površini, jeklo za temperaturno področje do 750°C in za peči do 1200°C pa so že austenitna.

Obravnavali so tudi livnost zlitine na bazi niklja ali drugih, nikelj vsebujočih zlitin.

Posebno pozornost so povzročili Švedi s predavanjem o MTM metodi „Metode, čas, merjenje“. Oni trdijo, da za obstoj livarne ni več pogoj, če znaš izdelati dober odlitek. Razvoj je namreč podjetja prisilil, da Titino proizvajajo čim bolj racionalno, pri čemer pravijo, da je od te racionalnosti odvisno „to be or not to be“ (biti ali ne biti,

ang.). Livarne si morajo zato čim bolj prizadevati, da čim bolj izkoristijo sredstva, ki so dana na razpolago. Eno izmed teh sredstev je metoda MTM (metoda, čas, meritev).

Ta način omogoča merjenje odnosa med delom in časom ter daje direktno mero za produktivnost. Trdijo, da s povečanjem intenzivnosti pri delu dvignemo lahko storilnost do največ dvajset odstotkov, medtem ko izprememba načina dela povzroči povečanje produktivnosti tudi za več sto odstotkov. Metode MTM so uvedli prvi Amerikanci, ki trdijo, da manuelno delo predstavljajo posamezni gibi, vsak gib pa odgovarja določenemu času. V neki livarni na Švedskem že več let uporabljajo to metodo ter dokazujejo, da je s poenostavljenjem dela s pomočjo MTM možno znatno zvišati produktivnost. Celoten akordni sistem pri njih sloni na bazi MTM.

Mnogo so se zadrževali predavatelji tudi na obremenitvi človeka v livarni. Zanimiva, čeprav že znana, je bila trditev, da rabi posameznik za trajno dobro delo 800 kcal na dan. Imajo več, toda krajših odmorov. Ugotovili so tudi, da so z mehanizacijo livarn povečali produktivnost za 95%, pri čemer so zmanjšali napor za 45%. Poudarjajo tudi izredno težko delo čistilcev litine. Priznajajo tudi kot zelo nevaren ropot v livarnah in čistilnici, kjer je frekvenca ropota zelo visoka in za človeka nevarna in leži na zgornji meji hrupa in pušča za seboj zelo škodljive posledice.

Pri ogledu nemških livarn je omeniti posebno obisk v Bochumer Verein AG. Bochum, ki leži kot mesto z 800.000 prebivalci na zelo lepem kraju. Mesto Bochum slovi po svoji lepoti, muzejih in se razlikuje od drugih industrijskih porurskih mest zaradi lepe okolice.

Livarna v Bochumu zaposluje 850 ljudi, dočim jih ima celotno podjetje 16.000. V ogromnih halah imajo razporejeno delo od priprave peska, izdelave kalupa do odlitja in izpraznjenja kalupnih okvirjev. Izdelujejo odlitke iz jekla v teži od 50 kg do 400.000 kg bruto teže. Njihov posebni ponos je bilo valjčno stojalo ogromnih izmer, ki je bilo na razstavišču postavljeno pred glavnim vhodom z 270.000 kg čiste teže (slika). Vse kalupe delajo v šamotno maso. Mesečna proizvodnja znaša sedaj ca. 1600 t (naša jeklolivarna izdela to v 16 mesecih).

Za transport skrbijo ogromni žerjavi od 180 t navzdol, med katerimi je 30 tonski žerjav pravi pritlikavec. Izpraznjevanje kalupov do 5 t teže opravljajo strojno. Peči za žarenje in normalizacijo so najmoderneje. Vse odlitke sami prestružijo, kar se je izka-

zalo povsod kot najbolj rentabilno. Homogenost odlitkov preizkušajo z ultra zvokom, kateremu pa odrekajo perfektnost, ker je dostikrat pokazal napake, ki jih pravzaprav ni (vzrok slaba normalizacija in preveliki kristali. Zvok se na mejah kristalov odbija in kaže napako). Z vsi ohi pa zagovarjajo preizkuse z izotopi kobalt 60 in rentgenske preizkuse.

Tudi Ruhrstahl AG. Heirichshütte, Hattingen ni dosti manjša livarna. Posada v njej šteje 900 ljudi. Izdelujejo sive in jeklene odlitke. Največji doslej vlit komad v Hattingenu znaša 250 ton, kar nikakor ni malo. Odlivajo najbolj različne strojne dele od valjčnih stojal preko sklopov, ladijskih vijakov do lokomotivskih koles.

Tudi livarna sive litine ne zaostaja. Tu izdelujejo kokile v teži od 125 ton navzdol. Njihova proizvodnja je podana za 1 leto v naprej. Poleg tega imajo v posebnem oddelku centrifugalni liv (cevi, cilindri). Livarna je stara preko 100 let, vendar dokaj moderno urejena.

Livarna August Engels Velbert, Ruhland je bila naslednja livarna, ki smo si jo ogledali. To je livarna s tipično serijsko proizvodnjo. V ogromni hali nimajo niti enega žerjava, vse prevažajo s tudi pri nas poznanimi „karami“. Izdelujejo kolena, fittinge, transportne kolute itd. Vse tako hiti in dela, da ima človek občutek, da se nahaja na najbolj prometnem križišču. Teža odlitkov se giblje od 0,1 do 50 kg. Dve bateriji kupolk, s kapaciteto 15 t na uro, skrbita za neprestano vlivanje.

Imajo pa tudi več rotacijskih peči, ki so kurjene s premogovim prahom. Priprava peska je popolnoma avtomatična. Čiščenje odlitkov se vrši v posebnih komorah s curkom peska ali pa z vodo pri 150 atm.

V vseh ostalih livarnah smo dobili enak vtis. Druga drugi so podobne, v vseh se dela. Vsa ta in ostala podjetja se odlikujejo z dobro organizirano proizvodnjo, kjer je vse preračunano na minute.

Kakor predavanja, tako ogled razstave in ekskurzije v livarne so bile organizirane skrbno, tako da je obisk GIFA v Düsseldorfu v celoti dosegel vsa naša pričakovanja.

Dopisujte

V ŽELEZARJA

Tone Čufar - naš delavski pisatelj

Fabriški delavec

Leta 1926 se je Tone Čufar vrnil na Jesenice. Omenil sem že, da je bil Čufarjev oče nacionalistično usmerjen in tudi Toneta najdemo prvo leto po vrnitvi iz Ljubljane v vrstah narodnih socialistov. Na njihovem vsedržavnem zboru na Jesenicah je prvič javno nastopil s predavanjem „Novi človek“. To predavanje, ki je bilo mladostno zanosno, je po posredovanju Tineta Zupana objavil zagrebški časopis „Slobodne novine“. Zanimivo je, kakor mi je pred dvema letoma pripovedoval Tine Zupan, da mu je urednik tega lista pisal, da diši Čufarjev članek po marksizmu. Zato je razumljivo, da Tone Čufar ni vzdržal pri narodnih socialistih in se je že naslednje leto z njimi razšel. K temu je v marsičem doprinesel tudi Lojze Vilman, Čufarjev delovni tovariš v modelni mizarni Kranjske industrijske družbe. On je Čufarja seznanjal z revolucionarnimi delavskimi idejami in ga pripravljaj za sprejem v Komunistično partijo, v katero so sprejeli Čufarja leta 1931 skupaj z Gregorčičem, Pibernikom in še nekaterimi drugimi razredno zavednimi mladinci, kasnejšimi organizatorji NOB na Gorenjskem.

Preden se je Tone Čufar razšel z narodnimi socialisti, je objavljaj svoje stvari v mladinskem koticu „Nove pravde“, v glasilu narodnih socialistov, ki je izhajalo v Ljubljani. Potem pa je v krogu jeseniške „Svobode“, v SMRJ in v Partiji našel svoje pravo mesto in tudi izhodišče za svoje književno delo. Leta 1928 je objavljaj v „Enotnosti“, nato pa bil med najplodovitejšimi sotrudniki revije „Svoboda“ vse do leta 1933, ko je Zveza „Svobod“ razpustila svojo jeseniško podružnico in začela obenem tudi borbo proti Čufarju.

To obdobje je postalo snov za večino kasnejših Čufarjevih del. Zrcali se v „Februarski noči“, v „Polomu“ in njegovem zadnjem romanu „Pod kladivom“. Snov, ki bi jo z realističnimi prijemi le težko kdo boljše obdelal, kakor jo je Čufar, dasi jo je mogel zaradi mnogih drugih težav, o katerih bomo še govorili, in zaradi svoje prezgodnje smrti obdelati le delček. Toda ta delček je zlasti v „Polomu“ in v romanu „Pod kladivom“ obdelana s tako globokim doživetjem in prizadetostjo, s katero je pisal lahko le človek, ki je vse to sam osebno doživljaj. Ta snov je zajeta iz let, ko so leta 1928 prišli v tovarno novi gospodarji in z njimi postopno sistematično zniževanje delavskih mezd, manevriranje z odpu-

sti in z grožnjo, skrivajočo se pod krinko svetovne gospodarske krize, da bodo zaprli tovarno in odpustili vse delavstvo. To se je leta 1932 tudi zgodilo, ker je bil ta manever Westnu potreben, da bi si priboril s pomočjo obupanega delavstva državne krade in prisilil delavstvo na kolena. To je obdobje, ko je Westen podkupil „delavske“ voditelje, s tem, da jih je zaposlil na dobrih in dobro plačanih delovnih mestih, ko si je s pomočjo nekaterih desničarjev v v SMRJ hotel podvreči rdeči sindikat, da bi v njem onemogočil komuniste, kar pa se mu zaradi budnosti le-teh ni posrečilo. To je čas Živkovičeve monarhofašistične diktature, ki je prvo leto (leta 1929) skoro popolnoma razbila komunistično partijo v Jugoslaviji in obenem čas začetkov obnove (leta 1931) in konsolidacije komunistične partije v Sloveniji, v katere pokrajinskem vodstvu so tedaj začeli delovati Edvard Kardelj, Boris Kidrič, Tone Tomšič in drugi, ki so v tistem času pomenili za Slovenijo to, kar je leta 1937 pomenil tovariš Tito za vso Jugoslavijo. In v partijsko generacijo Kardelja, Tomšiča, Kidriča, Marinka in drugih, spadajo na Jesenicah Čufar, Federle, Pibernik, Gregorčič in drugi, ki so leta 1931 začeli delati v partijski organizaciji in vanjo zanesli novi revolucionarni duh, ki je bil kasneje v času vojne kronan z uspehom.

Mezdni boji v tovarni, razmere v strokovnih delavskih organizacijah, aretacije komunistov v času monarhofašističnega terorja, delo v Partiji — vse to je Čufarja oplajalo za dela, ki jih je v tistem času pisal. Njegova pesem iz tistih dni ni samo protest proti kričečim socialnim krivicam, proti aretaciji mladih svobodašev leta 1929, ampak je tudi kažipot v bodočnost. Nežno lirično občutje se umika revolucionarnemu zanosu in veri v bodočnost, ki mora postati res delavska.

In vendar pisatelja Toneta Čufarja v tem času tesni tovarna. Ve, da ne bo mogel pisati, če bo ostal v njej, da bo njegovo pisanje samo polovičarsko, če se ne bo pisateljjevanju popolnoma posvetil. Za dobro pisanje je treba mnogo časa, treba je izrabiti vsak navdih. Kajti navdih je za pisatelja najbolj dragocen, ker je samo enkrat. Če ga zamudiš, se ne vrne nikdar več. Če te premotijo sredi navdiha in ustvarjanja, bo delo, ki ga ustvarjaš, kakor mrtvo rojen otrok. Pa četudi bi zaživel, bi bilo kakor pohabljenec. Umetnina pa tega ne

prenese. Marsikateri navdih je Tonetu Čufarju zdrobila tovarna. V času, ko bi moral sestiti in pisati, je moral stati pri mizar-ski mizi z obličem v rokah. Ko je prišel z dela, je bil navdih že mimo. Dogajalo pa se je tudi, da je moral zaradi dela v tovar-ni prenehati sredi teksta. Tekst je ostal ne-dokončan, ker ustvarjanje umetnine zahte-va nepretrgano delo. Ko pisatelj piše kako daljšo stvar, ne šteje ur, ki jih polaga v de-lo. Tudi nujni počitek ni podoben počitku. Spanje se mu zazdi takrat odveč in neka-teri ga celo odganjajo z dražili, s strupi, in ne pomislijo, da bodo morali to plačati s kratkim življenjem. Ustvarjalna sla je močnejša in ne misli na posledice. Zato je pisatelj in umetnik sploh takrat najbolj nesrečen, kadar mora zaradi kake nujnosti ali službene dolžnosti, če je zaposlen, pre-nehati z delom. Ko preneha, še upa, da bo z delom nadaljeval. Kakor mati, ki povije nedonošeno dele, upa, da bo živelo. In prav tako kakor pri nedonošenčkih, je zelo malo verjetno pri prekinjenem umetniškem ustvarjanju, da bo delo, ki ga je moral za-radi različnih nuj prekiniti, dokončano in da bo zaživelo kot umetnina. To spozna vsak pisatelj in tudi Čufar je moral to nujno spoznati. Prizadeval si je, da bi se rešil to-varne in postal poklicni pisatelj. S stvarmi, ki jih je pisal do leta 1931, ni bil zadovoljen, dasi je n. pr. Talpa (dr. Bogomir Teply) zapisal o njem v koledarju Cankarjeve druž-be leta 1932 to-le:

„Tone Čufar, mizar z Jesenic, je pesnik in dramatik. Njegove pesmi se odlikujejo po nežnosti in elegantnem slogu; snov je zajeta iz delavskega življenja. Doslej je napisal tri drame: „Jutranja molitev“, „Raz-bití brod“, „Komedijska Eks“ (vse tri v roko-pisu). Njegov dialog je sicer nekoliko epsko raztegnjen, vendar očituje Čufar močan dra-matski talent. Ko se bo rešil sentimentalnih scen, bo postal brezdvomno dober dra-matik in njegove drame, ki imajo močno socialno tendenco, se bodo uspešno igrale na naših delavskih odrih.“

Ne, Tone Čufar s temi stvarmi ni bil za-dovoljen in zadovoljen ni bil s „Tragedijo v kleti“, dasi so jo igrali širom Slovenije. Zavedal se je hib, ki so nastajale prav zaradi pomanjkanja časa, da bi stvari na-pisal „v eni sapi“ kakor temu pravijo pi-satelji. Seveda ta „v eni sapi“ ni omejen samo na en dan, ampak na daljšo, tudi več-letno, z drugim delom neprekinjeno dobo. Tega pa si Čufar ni mogel privoščiti. Tovar-niška sirena mu je merila čas. Zaradi svo-jega pisateljskega dela se je odločil, da za-pusti tovarno in se popolnoma posveti pi-sateljevanju.

Poklicni pisatelj

Odločiti se za pisateljski poklic in živeti samo od njega, je pri številčnih majhnih narodih zelo tvegana eksistenca, posebno še, če živi pisatelj brez mecenov, brez ljudi, ki bi ga bili pripravljeni gmotno podpreti. Naš prvi pisatelj, ki se je preživiljal edino z literaturo, je bil Ivan Cankar. Kdor je na primer bral Cankarjeva pisma, ki so pred sedmimi leti izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani, ta ve, kako je živel in delal, prvak slovenskih pisateljev. Delo, delo in samo delo od jutra do večera in pozno v noč. Če bi seštel vse ure, ki jih je potrebo-val za ustvaritev posameznega dela in z njimi delili plačilo, ki ga je za to delo dobil, bi dobili številko, ki bi bila globoko pod najnižjo takratno mezdo nekvalificiranega delavca. Cankar si ni mogel privoščiti stili-stičnega obdelovanja kakor slavni franco-ski pisatelj Flaubert, ki je pisal svoja naj-bolj poznana romana „Madame Bovary“ in „Vzgoja srca“, ki ju imamo tudi v sloven-skem prevodu, vsakega po pet let. Cankar si kaj takega ni mogel privoščiti. Ni imel — kakor Flaubert — rente, ki bi ga rešila vsak-danjih skrbi za kosček kruha. Da je kljub temu pisal odlična dela, je posledica njegove genijalnosti.

Slovenski poklicni pisatelj se je moral in se mora mnogokrat še danes boriti z večno materialno negotovostjo in je zato postala revščina njegov simbol. Se več: zaradi več-ne revščine se je med ljudstvom utrdilo mnenje, da pisatelj mora živeti v bedi, da mora biti reven, če hoče ustvarjati, če hoče sploh kaj napisati. To napačno in docela zgrešeno mnenje sliši človek večkrat celo danes. Že bežen pogled na velike svetovne literature pa to mnenje docela ovrže. Veli-kan svetovne poezije, nemški pesnik Johann Wolfgang Goethe ni okusil gladu in revščine niti enkrat v življenju. Prav tako je nista poznala ruska velikana Aleksander Serge-jevič Puškin in Lev Nikolajevič Tolstoj. Živela in ustvarjala sta v blagostanju. In če sežemo v sodobnost: svetovno znani ame-riški pisatelj in lanskoletni Nobelov nagra-jenec Ernest Hemingway je milijonar. (V slovenščini imamo v prevodu „Komu zvoni“ in „Starec in morje“). Takih primerov iz svetovnega slovstva bi lahko naštel še več. S tem pa seveda ni rečeno, da tisti, ki so ustvarjali svoja dela v revščini, niso bili ve-likani. Ameriški pesnik in pisatelj Edgar Allan Poe je bil vse življenje beden. Beda ga je pritirala v alkoholizem in umrl je v občestnem jarku. Ustvarjal je velike in ču-dovite stvari. Prav golovo bi obogatil svetov-no književnost s še večjimi stvaritvami, če bi mu ne manjkalo kruha. Umril je v bedi in nerazumevanju in ga je svetu odkril šele

*Ob prerani smrti
tovariša*

Mavricija Borca

*tajnika Zveze
sindikatoev
Slovenije*

Zadnji dan v lanskem letu, to je prav v času, ko smo z nestrpnostjo pričakovali Novo leto, je prenehalo utripati srce enega najbolj požrtvovalnih sindikalnih aktivistov in borcev za delavske pravice — tovariša Mavricija Borca.

Tovariš Borec je vse svoje življenje posvetil delu sindikalne organizacije in nenehno skrbel za njeno napredovanje. Pred drugo svetovno vojno, ko je bil še razmeroma mlad, je okusil vse „dobrote“ kapitalistične družbene ureditve, ki so se največkrat izražale v obliki odpustov od dela in zapornih kazni zaradi revolucionarnega dela. Zaposlen je bil v nekdanji Remčevi tovarni v Duplici pri Kamniku, prav v tej tovarni pa je začel spoznavati trdoto delavčevega življenja.

Med drugo svetovno vojno je bil tovariš Mavricij Borec neizprosno bореc proti nemškemu okupatorju in njegovim pomagačem, opravljal je svoje revolucionarno delo in dosledno izpolnjeval naloge, ki jih je dobival od komunistične partije.

Po končani narodnoosvobodilni borbi se je tov. Mavricij Borec z vso vnemo oprijel dela v sindikalni organizaciji ter je v vseh povojnih letih zavzemal vodilno mesto v

republiškem vodstvu naših sindikatov. Kot idejni svetovalec, odličen organizator in dober strokovni delavec je veliko prispeval s pridobljenimi izkušnjami iz prejšnjih let, prav v času, ko smo ustanavljali in utrjevali organe delavskega in družbenega upravljanja. Brez pretiravanja lahko trdimo, da je bil pokojnik v svojem dolgoletnem delovanju v naših sindikatih povezan s sto in sto sindikalnimi aktivisti v najrazličnejših kolektivih v naši ožji domovini. Tovariša Borca niso poznali samo njegovi sodelavci v sindikalnih vodstvih v Sloveniji, pač pa je bilo njegovo ime znano tudi sindikalnim organizacijam v drugih bratskih republikah.

Vrzel, ki je nastala s smrtjo tovariša Borca v vrstah naše sindikalne organizacije — saj je bil pokojnik vse do svoje smrti tajnik Zveze sindikatov Slovenije — bo ostala neizpolnjena dolgo časa, delo, ki ga je tovariš Borec opravil v več desetletnem razdobju v vrstah naše sindikalne organizacije, pa bo ostalo zapisano z velikimi črkami v spomin poznejšim rodovom, ki bodo sledili njegovemu vzoru.

Od preminulega tajnika Zveze sindikatov Slovenije so se 2. januarja poslovili tisoči njegovih prijateljev in znancev. Pogrebni svečanosti pred Domom sindikatov in na ljubljanskem pokopališču so se udeležile delegacije delovnih kolektivov iz vse Slovenije, med njimi več članov tovarniškega odbora sindikalne podružnice iz naše tovarne.

Od umrlega tovariša Borca sta se poslovila predstavnika slovenskih sindikatov tov. Tone Sturm in predsednik Janko Rudolf. Oba govnika sta v svojih poslovnih besedah omenila pokojnikove zasluge v sindikalni organizaciji, ki se zrealizirajo predvsem v njegovi požrtvovalnosti vse do poslednjega diha, kajti en dan pred svojo smrtjo je bil še na obnem zboru Republiškega odbora sindikata kemičnih delavcev, kjer je govoril o gospodarskih ter organizacijskih problemih v naši ožji domovini.

Slava njegovemu spominu!

francoski pesnik Charles Baudelaire. Beden je bil tudi nemški velikan Friedrich Schiller. Zaradi bede je moral prezgodaj v grob. Ne, revščina ni mati umetnosti, revščina je grobarka umetnosti. Svetovna književnost bi bila še bolj bogata, če bi njeni velikani doživeli normalno človeško starost in napisali vse, kar je moralo z njimi v grob. Tudi slovenska umetnost bi bila bogatejša. Cankar je nosil v sebi še mnogo zamisli, ki bi jih rad ustvaril. Josip Murn Aleksandrov, Dragotin Kette, Srečko Kosovel itd., bi nam dali še marsikaj, a jim je beda nakopala bolezen in jih spravila v grob že na začetku njihove poti.

Beda in borba za kosček kruha pa je slovenskega pisatelja ovirala, da ni mogel ustvariti tistih zamisli, ki bi jih najraje in ki bi zahtevale daljšo dobo za svojo realizacijo. To je kot poklicni pisatelj bridko občutil tudi Tone Čufar. V nekem pismu opisuje zamisel, da bi rad napisal roman o vernem livarju, ki vliva zvonove in topove. V vojni mu ubijejo sinove, ženo pa pobere glad. Ta livar je nekoč vlił domači zvon, a ga je moral med vojno preliti v top. Vsi ti udarci omajejo v njem vero in začne razmišljati, spozna nesmisel religij, krivice in se spremeni v borca proti laži in nasilju. (Dalje prihodnjič)

Mesto

**mladih delavcev-
železarjev
je v mladinski
organizaciji**

Mladi delavci iz naše tovarne so razpravljali o problemih naše organizacije in napravili načrt za delo v prihodnosti

Foto Torkar

V petek, dne 21. 12. 1956 so se v dvorani TVD Partizan na Jesenicah zbrali mladi delavci iz naše tovarne z namenom, da prisostvujejo redni letni konferenci organizacije LMS v Železarni. Konference se je poleg delegatov iz osnovnih organizacij LMS iz obratov, udeležilo tudi več gostov, med njimi sekretar Okrajnega komiteja LMS, tov. Rožič, tov. Ivan Saksida, sekretar TK ZKS, glavni direktor Železarne, tovariš Milan Kristan in drugi.

Vse kaže, da se je vodstvo mladinske organizacije v naši tovarni dobro pripravilo na letošnji obračun svojega dela. To je bilo razvidno tudi iz skrbno pripravljenega in podanega poročila. O delu mladinske organizacije v lanskem letu je poročal predsednik TK LM tov. Franc Horjak. V prvem delu svojega poročila je poročevalec govoril o zunanjepolitičnih dogodkih, ki so bili v lanskem letu posebno pomembni, predvsem zato, ker so prav ti dogodki do neke mere celo ogrožali mirno življenje ljudi na svetu. OZN — svetovna organizacija, ki se, čeprav z velikimi težavami, bori za ohranitev miru v svetu, je tokrat obsodila napadalnost Velike Britanije, Francije in Izraela in na območje Sueškega prekopa ter Sinajskega polotoka poslala svoje enote, med katerimi je tudi oddelek naše armade.

V nadaljevanju svojega poročila je predsednik Tovarniškega komiteja LM govoril o gospodarskih problemih, in o delu mladinske organizacije v naši Železarni. Govornik je precej obširno govoril o naporih Tovarniškega komiteja LM, da so uspeli vzpostaviti mladinske organizacije prav v vseh obratih naše železarne.

Tako v poročilu kakor tudi pozneje v razpravi je bilo govora o delu mladih železarjev, ki kažejo dostikrat vse premalo zanimanja za delo svoje organizacije v obratu. Ugotovljeno je bilo med drugim tudi to, da dejansko naša mladinska organizacija nima v vrstah DS niti enega člana, dočim jih je v grupnih delavskih svetih vsega 15.

Tudi odslej bo ena najvažnejših nalog vzgoja in izobraževanje mladih delavcev. V bodoče bo treba skrbeti, da bodo člani mladinske organizacije zastopani v delavskem svetu Železarne, člani mladinske organizacije v naši tovarni pa pozdravljajo nedavni sklep aktiva Zveze komunistov, da bo sejam Upravnega odbora prisostvoval tudi zastopnik Tovarniškega komiteja LMS. Tako bo mladinska organizacija kar najbolj seznanjena s pestro problematiko v našem podjetju. Vodstvo mladinske organizacije se tudi zaveda, da je za dobro in dosledno razumevanje problemov, ki jih obravnavajo organi delavskega upravljanja v naši tovarni, potrebna tudi izobrazba. Člane mladinske organizacije, ki bodo v prihodnje sodelovali v teh organih, bo treba seznaniti z vsebino zakona o Upravljanju podjetij po delovnih kolektivih, pojasniti pa bo treba tudi prenekatere druga vprašanja s področja ekonomike, oziroma komercialne službe itd.

Vodstvo mladinske organizacije s precejšnjim zaupanjem gleda v nadaljnji razvoj kluba mladih proizvajalcev. Ne bo odveč trditev, da bo prav klub mladih proizvajalcev opravil važno in pomembno delo pri vzgoji mladih delavcev, ki bodo že v bližnji prihodnosti imeli priliko sodelovati pri obravnavanju številnih problemov, s kate-

rimi se že nekaj let ukvarja delavski svet s svojimi komisijami. Če bodo hoteli biti mladi delavci v naši tovarni tudi dobri upravljalci svojega podjetja, bodo morali v večji meri posegati po dobrem čitvu. Med našo mladino vlada vse premalo zanimanja za lepo knjigo, list ali revijo, saj je bilo na omenjeni konferenci ugotovljeno, da celo pri mladinskih vodstvih v obratih železarne nimajo naročenega mladinskega časopisa „Mladina“, mladinci pa se prav tako v premajhni meri poslužujejo „Priročnika za mlade aktiviste“, ki ga izdaja CK LMS v Ljubljani.

Mladinska vodstva v obratih zelo pogosto vprašujejo, kakšen naj bo program in vsebina njihovega dela. Na to vprašanje lahko odgovorimo, da je potrebno obravnavati prav vso problematiko obrata, hkrati pa mora mladinsko vodstvo v obratu skrbeti za organiziran način dela, predvsem pa za redno sestajanje svojih članov. Zelo obširno področje dela za sleherni vodstvo osnovne mladinske organizacije pa je prav gotovo vključevanje neorganizirane mladine v vrste organizacije LM. Konferenca je ugotovila, da je skupno od 1900 zaposlenih mladih delavcev organiziranih vsega 637 mladincev, kar seveda ni veliko. Osnovne organizacije LM v obratih naše železarne pa čaka še druga nič manj važna naloga, to je redno odvajanje članarine svojih članov. Kakor je bilo ugotovljeno v poročilu tov. predsednika, so primeri, da mladinci v nekaterih obratih napačno pojmujejo sodelovanje v mladinski organizaciji. Le-ti smatrajo, da so obveznosti do svoje mladinske organizacije izpolnili s tem, ko plačajo določeni denarni znesek kot mesečno članarino, vse ostalo pa naj bi opravili drugi. Enkrat za vselej je treba povedati, da v naši mladinski organizaciji niso potrebni nekakšni podporni člani, prizadevati si moramo le, da se bo sleherni član mladinske organizacije kar najbolje izkazal tudi v obiskovanju sestankov in predavanj kakor tudi pri prepotrebem učenju in zbiranju izkušenj za nadaljnje delo v kolektivu.

V razpravi so sodelovali delegati iz posameznih obratov, kakor tudi glavni direktor naše Železarne tov. Milan Kristan in komandir postaje Ljudske milice na Jesenicah tov. Stanič.

Glavni direktor tov. Kristan je v začetku svojih pripomb povedal, da naši mladinci pogosto manjka korajžje takrat, ko zahteva svoje pravice. Od naše mladine se zahteva predvsem to, da je revolucionarna in da na vsak način pride do svoje besede ter da je njena miselnost vedno in povsod napredna. Tovariš Kristan se je tudi strinjal, da mladina sodeluje v najrazličnejših družbenih

organizacijah ter se zabava in si krepi zdravje. Povsem netočne so trditve nekaterih ljudi, ki vedno znova zatrjujejo, da je naša mladina moralno pokvarjena itd. Pri tem mimogrede pozabljajo na čase, ko so preživljali mlada leta. Takrat se je vzgoja mladega rodu v marsičem razlikovala, več ali manj pa je bila takratna vzgoja mladega rodu prepuščena stari miselnosti in duhovščini.

Zanimiva je bila tudi razprava komadirja postaje Ljudske milice na Jesenicah. Opozoril je na lažno propagando, ki je močno razširjena med našo mladino o nekakšnem lepšem in srečnejšem življenju v sosednji državi Avstriji. Vendar temu ni tako, saj je prav v tej državi okrog 90.000 ljudi brez dela, pri zaposlevanju delovne sile pa imajo domači seveda prednost, medtem ko se morajo tujci iz drugih držav zadovoljiti s tem, kar navadno ostane.

Po mnenju govornika bi morali v bodoče posvečati večjo pozornost mladim delavcem, ki stanujejo v samskih domovih, kakor tudi mladini, ki je zaposlena pri privatnih delodajalcih in v precejšni meri še ni našla poti v mladinsko organizacijo.

Tov. Indžič Jovo je govoril o organizaciji mladinskih sestankov v obratih, ki so dostikrat zelo slabo pripravljeni in zato ni čudno, če mladina takšnih sestankov ne obiskuje. V ilustracijo je navedel primer iz obrata Plavž, kjer ni bilo na sestanek niti članov obratnega vodstva tamkajšnje organizacije LM.

Drugo vprašanje, ki ga je načel tov. Indžič, pa je zadeva naših samskih domov. Stanje v teh domovih prav gotovo ni rožnato, poglavje za sebe pa so upravniki teh domov, ki bi morali biti vzgojitelji mladih delavcev, ki bivajo pod strehami samskih domov. Današnji upravniki žal še ne zaslužijo takšnega imena, kajti iz njihovih ust slišijo mladinci dostikrat le grobe besede in očitke, da gredo lahko drugam.

O delu in programu kluba mladih proizvajalcev je govoril tov. Slamnik, in povedal, da bo program dela tega kluba obširen, nudi pa bo naši mladini potrebno znanje ter jo seznanil s pravicami, ki jih v naši družbi ima in se jih vse premalo poslužuje. Poleg predavanj pa namerava klub mladih proizvajalcev organizirati tudi poučne ekskurzije, ki bodo nedvomno v veliki meri pripomogle k dosegu namena in cilja.

Po končani razpravi so delegati mladinske konference izvolili novo mladinsko vodstvo v naši tovarni in razdelili knjižne nagrade mladinskim aktivistom, ki so delj časa požrtovalno delali in utrjevali mladinsko organizacijo v tovarni.

Partizansko kolo na Pristavi Foto Kolman

2. decembra 1956 je naša ljudska armada praznovala 15. obletnico svoje ustanovitve. Tega dne se naši narodi spominjajo še posebno dobro, kajti v vasi Rudo je tov. Tito ustanovil I. proletarsko brigado. Novo-ustanovljeni brigadi so se pridružile nove organizirane partizanske edinice, tako da so naši partizani začeli pravi organizirani boj proti obupatorjem in domačim izdajalcem. Prav po zaslugi dobro organizirane boja so partizanski borci dosegali vedno večje uspehe, dasiravno so bile okupatorjeve sile veliko močnejše in tehnično tudi bolj izpopolnjene. Razumljivo je, da so partizani v dobro organiziranih brigadah lažje napredovali in končno tudi v letu 1945 zmagali. V povojnih letih pa je 22. december postal praznik naše armade. Ni večjega kraja v naši domovini, kjer ne bi na ta zgodovinski dan imeli vsaj skromne kulturne ali športne prireditve.

15. obletnico ustanovitve naše armade smo proslavili prav posebno dostojno. Na Jesenicah je bil v ta namen ustanovljen poseben pripravljeni odbor, ki je pripravil obširen program. Prireditve v počastitev dneva JLA so trajale teden dni. Na sporedu so bile slavnostne akademije, ki so jih organizirala naša prosvetna društva, manjkalo pa tudi ni predavanj. Omenjena predavanja so bila na terenih in v šolah, predavatelji pa so poslušalcem govorili o zgodovinskem razvoju ter doseženih uspehih, ki jih je dosegla naša armada med štiriletno narodnoosvobodilno borbo. Vseposod, kjer so bile slavnostne prireditve, so govorniki poudarjali tudi vlogo naše armade v povojnih letih, ki je vedno branila interese miru

Ob praznovanju 15. obletnice ustanovitve JLA

Na obisku pri naših obmejnih čuvarjih

in to ne samo lastnih narodov, temveč v vsem svetu. Vloga naše armade je prišla v veliki meri v veljavo prav v lanskem letu, ko je bil motorizirani oddelek uvrščen k mednarodnim silam OZN v Egiptu.

Vsako leto obiščejo zastopniki družbenih organizacij na ta dan tudi pripadnike naše armade v bližnjih garnizionih. Organizacija ZBNOV na Javorniku je skupno s terenskim odborom SZDL in UROJ organizirala Skupina aktivistov je na praznik dneva JLA obisk pri graničarjih v Javorniškem rovtu. Skupina aktivistov je na praznik dneva JLA odšla k našim graničarjem ter jih obdarila s skromnimi darili. Obisk pri naših obmejnih čuvarjih je bil nepozaben. Mladi fantje, ki čuvajo našo mejo, so z velikim veseljem sprejeli aktiviste z Javornika, med njimi tudi nekdanje partizanske borce ter z njimi preživeli veselo popoldne. Po obdaritvi vojakov graničarjev so javorniški aktivisti v Planinskem domu na Pristavi priredili družabni večer, pred tem pa so se odzvali vabilu graničarjev in zaplesali partizansko kolo. Obisk pri naših obmejnih čuvarjih je bil res skrbno pripravljen in organiziran, največ zaslug za to pa imajo predsednik

Izročanje daril našim obmejnimi graničarjem

Foto Kolman

organizacije ZB tov. Tišov Alojz in predstavnici ženske organizacije Mila Balbo ter Kristina Vehar.

Obvezniki predvojaške vzgoje za praznik naše armade

Obširnim pripravam za praznovanje 15. obletnice dneva JLA, ki jih je na Jesenicah organiziral pripravljalni odbor, so se pridružili tudi obvezniki predvojaške vzgoje. Kakor nam sporoča tov. Krivec iz mehanične delavnice, je to praznovanje nad vse uspelo. Odred obveznikov predvojaške vzgoje na Jesenicah je organiziral predavanje, kjer so se poslušalci seznanili z nastankom ter nadaljnjim razvojem partizanskih edinic, ki so že med narodnoosvobodilno borbo prerasle v veliko armado. Po zaključenem predavanju pa so zbranim poslušalcem — obveznikom predvojaške vzgoje predvajali tudi film z zadnje športne olimpiade v Cortini d'Ampezzo. Zbrana mladina je bila navdušena, kajti tokrat je bila lepa prilika videti skoraj vso športno elito na svetu v zimskih športih.

Na predvečer dneva JLA pa so se obvezniki predvojaške vzgoje udeležili slav-

nosne akademije. O vlogi naše armade med štiriletno narodnoosvobodilno borbo in v povojnih letih je govoril aktivni oficir naše armade. Kulturni program so izvajali godbeniki s Hrušice in člani ansambla narodnih plesov DPD „Svobode“ Toneta Čufarja z Jesenic. Komendant odreda obveznikov predvojaške vzgoje, tov. Platnar Franc, je razdelil odlikovanja predvojaške vzgoje, ki so jih prejeli: Drago Primožič, Alojz Bizjak in Franc Hartman iz železarne, Janko Verdnik in Janez Vehar iz gimnazije Jesenice in Ferdinand Markovič iz mestne čete obveznikov predvojaške vzgoje na Jesenicah.

Poleg odlikovanj je bilo pohvaljenih 14 mladincev ter nastavniški kader, ki se je posebno izkazal pri taborjenju sredi poletja v lanskem letu, 10 obveznikov predvojaške vzgoje pa je ob tej priliki prejelo značke „obveznika“.

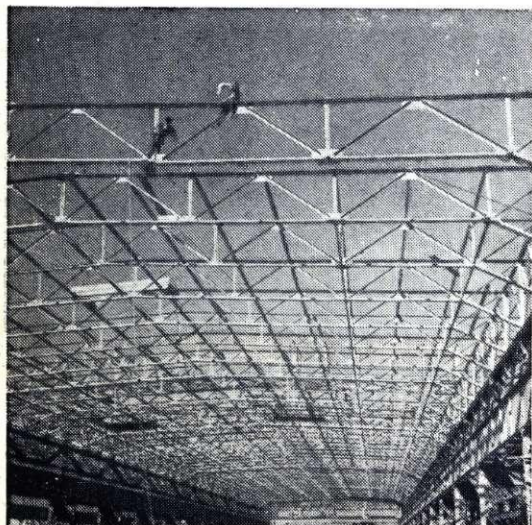
Obvezniki predvojaške vzgoje na Jesenicah so bili s praznovanjem 15. obletnice ustanovitve JLA nadvse zadovoljni, v nastopajočem letu 1957 pa bodo začeli z obširnimi pripravi za proslavitev 10. obletnice ustanovitve predvojaške vzgoje in zagotavljajo, da bodo proslavo organizirali v ponos vsem mladincem, ki se pripravljajo za vstop v vrste naše armade, kakor tudi v ponos ostalemu prebivalstvu železarskih Jesenic.

Lep uspeh jeseniških fotoamaterjev na razstavi v Celju

Kakor smo že poročali v naši zadnji številki, je bila na Jesenicah odprta fotoamaterska razstava, ki je bila ena najlepših po osvoboditvi. V zadnjih dneh lanskega leta so se naši fotoamaterji z veseljem odzvali vabilu, naj sodelujejo na večji fotoamaterski

razstavi, katero so organizirali fotoamaterji v Celju. Omenjena razstava, na kateri je sodelovalo 14 fotoklubov iz vse Slovenije, je bila odprta od 2. do 13. januarja 1957. Člani fotokluba z Jesenic so razstavili na tej razstavi 22 svojih del. Žirija je prispevke članov našega fotokluba ocenila dokaj ugodno. Tretjo nagrado za razstavljeno sliko „Železna pajčevina“ je prejel tov. Smolej Slavko, član fotokluba Jesenice, tov. Jaka Čop pa je za razstavljena dela dobil diploma. Fotoklub kot celota pa je na tej razstavi zasedel II. mesto pred Mariborom.

Hkrati s poročilom o sodelovanju na razstavi v Celju pa naši fotoamaterji obveščajo obiskovalce nedavne fotorazstave na Jesenicah o izžrebanih številkah katalogov. Na že omenjeni razstavi, ki so jo naši fotoamaterji organizirali v počastitev 29. novembra, so bile izžrebane naslednje številke katalogov: 107, 122 in 300. Cenjeni obiskovalci, ki imajo kataloge z omenjenimi številkami, naj se zgledajo v upravi Fotokluba, kjer laško dvignejo nagrade.

Železna pajčevina
Foto Slavko Smolej

Okameneli polž. Tudi take zbirke bodo dobrodošle
v novem planinskem muzeju Foto Jaka Čop

Pred ustanovitvijo planinskega muzeja na Jesenicah

gradiva s področja našega planinstva pa so se lotili z veliko vnamo.

Gradivo, ki bo skrbno zbrano, bo pozneje registrirano in prenešeno v sestav že obstoječega Tehniškega muzeja Železarne Jesenice. Vsekakor je to pravilno in umestno, ker je zgodovina našega planinstva najtesneje povezana z zgodovino fužinarstva in plavžarstva. Zavoljo tega je prav, če pove-
mo, da je mesto bodočega planinskega muzeja v stari Ruardovi graščini, kjer je tudi muzej naše železarne.

Prepričani smo, da se ljubitelji gora v polni meri zavedajo velikega pomena zbiranja zgodovinskega gradiva za bodoči planinski muzej. Priprave za zbiranje tega pomembnega gradiva so v polnem teku, prepričani pa smo, da ljudje, ki karkoli vedo ali posedujejo s področja naše planinske zgodovine, da bodo vsi ti ljudje tudi pomagali pri delu pripravljalnega odbora za ustanovitev planinskega muzeja. Naša dolžnost je, da cenimo razvojno pot planinstva in da ohranimo vse, karkoli je pomembno in dragoceno za našo gorniško zgodovino.

Prepričani smo, da bo bodoči planinski muzej na Jesenicah v precejšnji meri obogatil sedanji, tč je obstoječi železarski muzej, saj bo v novem planinskem muzeju v nemajhni meri prikazano življenje in udejstvovanje naših prednikov-gornikov, mi vsi pa bomo lahko ob pogledu na zbrano gradivo ponosni na prehojeno pot v zgodovini planinstva.

Miha Klinar:

V pozni jeseni

Zarja med golim vejevjem
kakor tančica visi
ilnata steza med drevjem
spolzka v dolino drži.

Sonce ne more več greti,
mrzlo se v zarjo tali;
v pozno jesen smo ujeti,
sanje smrt nam drobi.

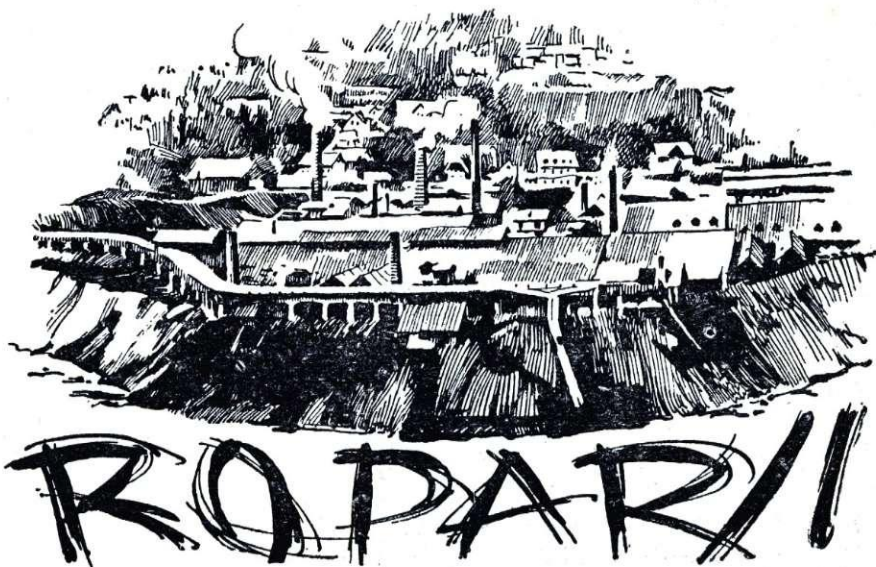
Zarja med golim vejevjem
kakor tančica visi,
luže na poti med drevjem
motne so kakor kri.

Življenje in delo starih bohinjskih fužinarjev, dolinskih lovcev, pastirjev in starih trentarskih vodnikov, je tesno povezano s prvimi začetki našega planinstva, ki je izšlo neposredno iz preprostih ljudi. Zgodovino našega planinstva so pisali bohinjski rudarji s Kosi in Korošci in Šesti, katerih srce ni mirovalo preje, dokler se niso s srčnim pogumom in resnim navdušenjem povzpeli na vrh — „Očakov Kranjskih sivga paglavarja“. Za temi prvimi navdušenimi gorniki nikakor niso hoteli zaostati lovci in pastirji iz Mojstrane, Devjega, Kranjske gore, ki so veličastni planinski svet odkrivali s severne strani. Slavni trentarski vodniki so nasledili Požganca, Gropa in Šmarca iz Mojstrane in Bobka iz Kranjske gore ter Korobidlja iz Podkorena. Divji lovci in kozarji iz Trente so daleko prekosili vse naše planinske pionirje. Mota, Pavr, Špik in Kopačar so zasloveli daleč preko meja naše domovine.

Zgodovina našega planinstva je slavna, ponosni smo lahko na vse, ki so jo ustvarjali in pisali. Vsem tistim, ki so ponesli ime našega človeka, lepoto, mir in veličino našega planinskega sveta v širni svet, smo dolžni postaviti trajne spomenike. Kakor Jakob Aljaž in dr. Kygi, morajo zablesteti tudi skromni in navdušeni pionirji planinstva, ki so poznejšim rodovom kazali pot naprej k visoko postavljenim ciljem.

Dolžnost do pionirjev našega planinstva in zgodovine planinstva je narekovala planinskim društvom na Gorenjskem, da se lotijo važne naloge, ki je v tem, da obvarujejo pozabi dragocene dokumente naše planinske zgodovine. Pobuda za ustanovitev planinskega muzeja je v planinskih društvih na Gorenjskem naletela na rodovitna tla, to se pravi, planinci, ki delujejo v naših društvih, so predlog za ustanovitev planinskega muzeja pozdravili z velikim veseljem, zbiranja zgodovinskega

- Z novim letom bodo pri organizaciji Socialistične zveze delovnih ljudi uvedene znamkice za plačevanje članarine, ki se bo pobirala za vsako četrtletje posebej. Novost pri finančnem poslovanju te organizacije je tudi ta, da bodo uvedene posebne znamkice za prostovoljne prispevke članov SZDL po 5, 10 in 20 dinarjev, ki se bodo prav tako lepile v članske izkaznice. Odborom na posameznih terenih bo ostalo od pobrane članarine 20%, pravitako pa tudi vsi prostovoljni prispevki.
- Predvideno je, da bodo v vseh organizacijah SZDL izvedene konference, nove odbore pa bodo izvolili le tam, kjer je to potrebno.
- Lani decembra so bile končane priprave za izvedbo letnih konferenc osnovnih organizacij Zveze komunistov. Le-te so bile v januarju in so bile dosti lepše in boljše izvedene kakor pa lani. Izvedeli smo tudi, da letošnje občinske konference Zveze komunistov ne bo, ker je občinskemu komiteju ZKS določena dveletna mandatna doba.
- Koncem preteklega leta je bil na Jesenicah ustanovljen pripravljalni odbor za Novoletno jelko, v katerem so sodelovali zastopniki SZDL, Društva prijateljev mladine, Sveta za varstvo matere in otroka in drugi. Prireditve so trajale več kakor sedem dni. Kolektivno so bili obdarjeni pionirski odredi iz Rateč, Kranjske gore, Martuljka, Podmežaklje in Javornika. Dedek Mraz je obdaril tudi cicibane iz obeh otroških vrtcev, pionirske krožke in tabornike. Na Dobravi jim je dedek Mraz prinesel tople copate. Na področju jeseniške občine je dedek Mraz obdaril 3400 otrok v starosti od enega do sedmih let.
- V prvi polovici januarja smo na Jesenicah zabeležili več razveseljivih kulturnih dogodkov. 2. januarja je bila odprta Pionirska knjižnica v Titovem domu na Jesenicah. V tej knjižnici bodo uredili tudi čitalnico. Poleg posojanja knjig bodo tu organizirali tudi likovne, literarne in druge krožke. Denarna sredstva za ureditev te knjižnice je prispeval Delavski svet našega podjetja (100.000 din) in občinski sindikalni svet (70.000 dinarjev).
- V nedeljo, 6. januarja je bil na Jesenicah ustanovni občni zbor novega simfoničnega orkestra, ki bo deloval v sklopu Mestnega gledališča. Novi simfonični orkester bo posredoval ljudem lahko in resno glasbo in ima v načrtu izvedbo več samostojnih koncertov, sodeloval pa bo tudi pri gledaliških predstavah in drugih prireditvah.

Zmrazilo ga je, ko je zapustil upravno poslopje Kranjske industrijske družbe in stopil na ulico.

— Mraz. Prekleta mraz, — je rekel zase in se še tesneje zavil v staro obnošeno pelerino.

„Bog daj srečo, gospod Fric!“ ga je boječe pozdravila drobna, slabo oblečena deklica in se plaho umaknila.

Ni je videl. Njegove temnorjave, skoro črne oči so bile odsotne. Ničesar niso videle. Le vhod v Kovačevo krčmo onstran ceste se je risal vanje.

Krčma je vabljava. Moral bo mimo. Nima denarja. Na upanje mu ne bodo dali. Že dalj časa dolguje nekaj goldinarjev. Koliko, sam ne ve.

Stopil je v steptano gaz. Sajasta zmrzal se mu je zabadala kakor z drobnimi ledenimi iglami v kožo skozi obrabljene podplate letnih čevljev. Zimskih ni imel.

— Pusto bo doma — ko je pomislil, da bo moral domov.

Videl se je samega sebe, kako bo krenil levo po zledeneli sajasti cesti, prečkal železniški tir, ki je vrel iz tovarne in se izgubljal med drevjem v Hrenovici ter tam nekje na severni strani rdečerjavega Trappnovega dvorca, kipečega z ličnim, skoro pravilničnim stolpom iznad drevja, drsel proti postaji. Kadar je vlak s tovorom sopihal iz tovarne skozi Hrenovico, mu je bilo vselej, kakor da kolesa drobijo njegove otroške spomine, tiste lepe in srečne otroške spomine, ki so živeli nekje daleč v preteklosti, ko je bil še otrok najbogatejšega človeka na Kranjskem. in ki so se mu v njegovi sedanji revščini zdeli tako neresnični, kakor so neresnične lepe sanje. Zanje so vedela le drevesa in trate Hrenovice, skozi katero se je zdaj že nekaj let zajedala železniška proga, ki jo bo prečkal, potem pa zavil pod železniškim mostom, ki so ga zgradili poleti in po katerem bo verjetno že letos ali prihodnje leto zdrsel vlak proti Trstu in povezal Jesenice in Škedenj, kjer so sedanji lastniki zaradi cenejše rude in morja zgradili novo veliko železarno.

Toda kaj briga vse to njega, ko nima od tega ničesar. Bogastvo njegovega očeta, ki je dalo jeseniški dolini industrijsko življenje, se je razblinilo in izginilo v žepih drugih. On bo o tem lahko samo razmišljal, ko bo po tej sajasti cesti vzdolž rak, ki so z vodno silo napajale tovarno, in mimo južne fasade Trappnovega dvorca, Markotove

gostilne in savske cerkve prišel v staro graščino, zgrajeno že skoro pred pol tisočletja, ki jo je kupil njegov praded Valentin Rouard skupaj s posestvi in fužinami od zadnjega obubožanega grofa Buccellenija, ki je s svojim žalostnim in bednim koncem zapečatil skoro štiristoletni železarski rod italijanskih grofov. V čumnati, kjer je nekoč prebivala dekla Hana in ki je zdaj njegovo stanovanje, bo lahko razmišljal o podobnosti svoje usode z usodo poslednjega Buccellenija in ugotovljal, kakor že tolikokrat, ko ni imel denarja in moral trezen prenašati svojo revščino, kako žalostno je njegovo življenje. Poslednji Buccelleni je bil še vedno bogataš. V letih, ki so mu preostala do smrti, je lahko zaveseljačil tistih šestdeset tisoč zlatih goldinarjev, za katere je začel novega železarskega rodu v tej sivi in neprijazni dolini Valentin Rouard pokupil nekdanje Buccellenijevo imetje. Poslednji Rouard pa nima niti toliko, da bi plačal dolg v Kovačevi gostilni, ki ga onstran ceste tako prijazno vabi s svojimi zelenimi durmi.

V očeh se mu rišejo te zelene duri, on pa bo moral domov v tisto temno in neprijazno čumnato z majhnimi okni, zamreženimi z okovjem iz umetno kovanega železa in starimi morda že pol tisočletja, brezčutnim do vsega, kar se je v notranjosti te čumnate dogajalo, prav tako brezčutnim, kakor je brezčutno staro zidovje, ki je s svojo mrakobno sivino dušilo dušo poslednjega Rouarda s tesnobnimi mislimi in med katerimi trezen skoro ni mogel vzdržati. Siva stoletna onemelost sten ga je ubijala. Zato se je tudi zdaj bal mednje in je s takim hrepenenjem zrl v zelene duri onstran ceste. Misli so mu jih odprle in v duhu je stopil v dobri zatohli vonj gostilniške izbe, kjer sede ljudje, pijejo in se pogovarjajo.

Ne bo sedel mednje, če ga ne bodo povabili.

— O, ne bodo me, — je z grenkobo pomislil. Vedel je, da ga zaradi lanskich dogodkov sovražijo.

A nič zato! Sedel bo v kot k oknu in poslušal njihovo govorico. Navdajala ga bo s svojo človeško toploto in njegovemu srcu bo toplo kakor telesu, ki ga bo ogrevala prijetna toplota peči, dvojna toplota, ki je njegova mrtva čumnata ne pozna.

Da. Lepo je sedeti v krčmi, četudi sam, in poslušati človeško govorico. Ni treba, da bi razumel besede, ki največkrat zamorjene od vsakdanjih skrbi in težkega življenja, ki ga živijo delavci, niso tako prijetne in lepe kakor je lepa otožna melodija, ki jo sprošča čudovita muzika besed in ki vselej navda njegovo srce z mehko melanholijo, v kateri otope ostri noži obupa in se prevlečejo z odrešujočo vdanostjo v življenje, ko ga vino ali žganje iztrgata vsakdanji puščobnosti in naveličanosti.

Stal je še vedno pred vhodom upravnega poslopja KID in njegove oči so bile zamaknjene v zelenino duri in v napis nad njimi, obsegajoč skoro celo pročelje, kakor da bi risale vijugaste in oglate črke pobožno in počasi vsako posebej: GOSTILNA „PRI KOVAČU“.

Ni videl, da sta se pravkar ustavila nedaleč od njega človeka in ga srdito motrila. Šele gospodovalen baritonski glas ga je vzdramil iz razmišljanja:

„Heute sind Sie sehr stolz, Herr Rouard!“

Zdrznil se je in se zagledal v človeka, ki ga je ogovoril in ga gledal s strogimi očmi.

„Meine Hochachtung, Herr Generaldirektor,“ — ga je pozdravil, nato pa se prestopil in hotel mimo. Direktorjev strogi glas ga je ustavil:

(Dalje prihodnjič)

● V sredo, 9. januarja so Jeseničani in tudi okoličani napolnili dvorano Mestnega gledališča in bili priča izrednemu umetniškemu užitku in dogodku. Gostoval je Slovenski oktet, daleč po svetu priznan zbor, ki je izvajal program umetnih in narodnih pesmi, naših in tujih. Pevci so dosegli popoln uspeh in jih je občinstvo ves čas izvajana, zlasti pa na koncu nagradilo s takim aplavzom, kot ga na Jesenicah nismo vajeni. Takih gostovanj si želimo v bodoče še več.

● V 85. letu starosti je preminul največji mojster slovenske arhitekture Jože Plečnik. Z njim smo izgubili mojstra, ki dolgo ne bo našel enakovrednega naslednika. Vse vidnejše stavbe v Ljubljani, kot Univerzitetna knjižnica, nove Križanke, Zale, tržnica, ureditev Tivolija, so njegovo delo, ki so poleg stavb na Dunaju in v Pragi njegov neminljiv spomenik.

● Mestno gledališče pripravlja za 26. januar peto letošnjo premiero, Lessingovo žalostno »Emilia Gallotti«, naslednja premiera pa bo sredi februarja. Ker je takrat ravno predpustni čas, je gledališče seglo po zlahtni veseligrki »Lazni-vece«, italijanskega komediografa Goldonija, ki ga poznajo gledalci iz prejšnjih sezon, ko so se navduševali nad njegovo »Mirandolino«.

● Izobraževalni odsek DPD »Svoboda« Javornik pripravlja v letošnji sezoni več predavanj in debatnih večerov pri posameznih oddelkih. Kakor predvidevajo, bodo na teh večerih sodelovali tudi predstavniki našega kulturnega življenja in tudi nekateri skladatelji in dramaturgi večjih gledališč.

Prvo srečanje Frica Ruarda z g. Luckmanom in Trappenom

Kratka zgodovina NOB na Gorenjskem

(Nadaljevanje)

Med napadi na Nemce, nemčurje in narodne izdajalce, omenja že citirano Daseböckovo poročilo, da so 7. avgusta 1941 partizani ubili nekega folksdojčerja na cesti v bližini Bohinjske Bele. Slovenski poročevalec z dne 16. avgusta 1941 pa nam je ohranil poročilo, da sta bila v začetku avgusta ubita v jeseniški dolini dva gestapovca. Kdo ju je ubil, ni znano. Prav tako poroča ista številka Slovenskega poročevalca, da je bil v Zirovnici ubit bivši upravnik veleposestva Eger in takratni fašistični komisar Horovitz. Slovenski poročevalec z dne 30. avgusta 1941 pa poroča, da je dotedanji boj proti denunciantom in nemškimi gestapovcem dal avgusta naslednji reuzltat: ubitih je bilo 12 denunciantov ter 46 gestapovcev, nemških orožnikov in policistov.

Ti rezultati partizanske borbe, ki so bili za tiste čase vsekakor pomembni, pa niso bili med najpomembnejšimi dogodki, ki jih je avgusta 1941 doživel razvoj partizanstva na Gorenjskem. Najpomembnejši dogodek je vsekakor ustanovitev Cankarjevega in Kamniškega bataljona, dočim je osnovanje Kranjsko-tržiškega bataljona preprečil okupator, ki je borcev na tem področju zadal težak udarec.

USTANOVITEV CANKARJEVEGA BATALJONA

Po bitki na Mežaklji, dne 1. avgusta 1941, se je jeseniška Cankarjeva četa premaknila na Jelovico, kjer se je 5. avgusta 1941 na Vodiški planini združila z Jeloviško četo v Gorenjski bataljon, ki si je nadel ime po Ivanu Cankarju in ki ga zgodovina našega Osvobodilnega boja zato imenuje Cankarjev bataljon.

Bataljon so ustanovili ob prisotnosti člana Glavnega poveljstva Slovenije in instruktorja CK KPS narodnega heroja Staneta Žagarja. Za komandanta bataljona so postavili narodnega heroja Jožeta Gregorčiča-Gorenjca, za političnega komisarja pa tovariša Ivana Bertonclja-Johana. Dva dni po ustanovitvi se je bataljon pomaknil v bližino Lipniške planine, na Kotlič.

USTANOVITEV KRANJSKEGA BATALJONA JE PREPREČIL OKUPATOR

Poleg Cankarjevega bataljona je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet nameravalo avgusta 1941 formirati tudi Kranjski bataljon, ki naj bi nastal iz Kranjsko-tržiške čete. Kakor je znano, se je Kranjsko-tržiška četa formirala 26. julija 1941 na Veliki poljani pod Storžičem iz Nakelske, Dupeljske, Tržiškokokriške in Kranjske partizanske skupine. Številčno je štela 65 borcev, ki so bili skoro vsi oboroženi. Četa je bila premalo zakonspirirana in so jo že naslednji dan po ustanovitvi odkrili gestapovski vohuni. Med temi je bil tudi nemški bančni ravnatelj v Kranju, Walter Hecker, ki so ga partizani pri vohunjenju za njihovo četo ujeli in ga 1. avgusta 1941 ubili. Drugi vohun, ki je bil s Heckerjem, je utegnil ranjen pobegniti.

Dne 5. avgusta 1941 so Nemci začeli hajko proti Kranjsko-tržiški četi. Uspelo jim je, da so jo del obkolili in ji prizadeli težke izgube. Drugi, večji del te čete, je 9. avgusta 1941 padel v nemške zasede, ko je nameraval napasti Begunje. V Begunjah je bilo poleg močnega voda policistov 181. policijskega bataljona tiste dni še okrog dve sto nemških vojakov, prispelih konec julija v Begunje. Te nemške sile so preprečile poizkus Kranjsko-tržiške čete, ki je v teh spopadih z Nemci znova utrpela težke izgube. Nemcem se je celo posrečilo, da so dobili v roke komandirja te partizanske čete, nekdanjega jugoslovanskega narednika, Milorada Stošiča, ki so ga 23. avgusta 1941 javno obesili v Kranju.

Tako je Nemcem uspelo, da so preprečili ustanovitev Kranjskega bataljona. Preživeli borci Kranjske čete so se po teh težkih udarcih novembra 1941 priključili na Mohorju pri Selcah Cankarjevemu bataljonu.

BITKA CANKARJEVEGA BATALJONA NA PARTIZANSKEM VRHU

Nemci so z ofenzivo, ki so jo začeli 1. avgusta 1941 na Mežaklji in za katero so pripeljali razmeroma močne sile za okrepitev treh policijskih bataljonov in vojaštva na Gorenjskem iz Avstrije, hoteli že s prvim zamahom tretji upor gorenjskega ljudstva. Uničenje jeseniške čete dne 1. avgusta jim ni uspelo zaradi nenadnega partizanskega napada preko Maroltovega rovta in Obrance na Mežaklji, ki so jo bili prisiljeni zapustiti, meneč, da so partizanske sile v premoči. Daseböckovo poročilo, ki govori o pregledu Mežaklje in ki pravi, da so Nemci naleteli samo na dva drvarja, se po vsej verjetnosti nanaša na 8. avgust 1941, ko so velike nemške sile napadle Mežakljo in Jelovico. Nemci za premik jeseniške čete 1. avgusta 1941 na Jelovico torej niso vedeli, saj bi drugače ne hajkali na Mežaklji. Razen dveh »dozdevnih drvarjev«, o katerih poroča Daseböck, da se na nemško povelje nista hotela ustaviti in so ju zato ustrelili, Nemci niso naleteli na nobenega partizana. Drugače pa je bilo na Jelovici, kjer je Cankarjev bataljon pričakal Nemce na dobro zamaskiranih položajih.

Komandant Cankarjevega bataljona Jože Gregorčič je po premiku na Kotlič razporedil bataljon na položaje na vzhodnem pobočju kote 1410. Naslednji dan, dne 8. avgusta 1941, so partizani dobro razločili Nemce, ki so prihajali po poti Selške planine - Dražgoše. Ko so se približali partizanskim položajem, se je vsul nanje ogenj iz pušk in avtomatskega orožja.

O tej bitki je prinesla 12. številka Slovenskega poročevalca z dne 16. avgusta 1941 naslednje poročilo: Na Jelovici se je dne 7. avgusta (pravilno 8. avgusta — op. p.) vršila bitka med partizansko četo (pravilno bataljonom) in dvema četama nemške vojske. Nemci so poslali v boj 400 mož. Na razpolago so imeli težke strojnice in dva brdska topa. Partizanska četa, ki je štela 60 borcev, jih je sprejela z ognjem, dve uri odbijala njihov napad ter jim prizadejala izgube. Po prvih podatkih je padlo deset nemških vojakov. Pred sovražno premočjo se je partizanska četa umaknila. V boju je padel 1 partizan.

To Poročevalčevo poročilo ni docela točno. Zato ga v svoji 14. številki popravlja oziroma dopolnjuje. Pravilno postavi datum bitke na 8. avgust, število nemških žrtev pa na trideset mrtvih in težko ranjenih. Dopolnjuje tudi partizanske žrtve na enega mrtvega in enega ranjenega.

O tej bitki govori tudi Daseböckovo poročilo z dne 19. avgusta 1941, ki pravi, da so partizani izgubili pet mrtvih. Tudi to poročilo je netočno. Na partizanski strani je padel Alojz Žvan iz Gorij, ki so ga Nemci tudi fotografirali in je (najbrže edinstveni slučaj v Jugoslaviji!) našel to fotografijo Žvanov brat pri ubitem Nemcu. Poleg te žrtve je bil med partizani težko ranjen predvojni jeseniški skojevec Pavel Koren, ki je ranam kmalu podlegel.

Omenjene bitke ima v mislih 14. številka Slovenskega poročevalca, ko pod imeni žrtev bitke na Mežaklji (1. avgusta) in bitke na Jelovici (8. avgusta) posveča poseben načelen članek o ognjenem krstu slovenskih partizanov. Ta članek pravi tudi med drugim: »Slovenski partizani, nada in ponos zaslužjenega slovenskega naroda, so doživeli svoj prvi ognjeni krst... Glede na te

žave in glede na pomanjkanje izkušenj so ga sprejeli — zelo dostojno. Njihove žrtve so neprimerno manjše od žrtev okupatorjev. Kljub kapitulantskim svarilom nekaterih izvedencev je slovensko partizanstvo obstalo, se razvija in obeta, da bo postalo za okupatorje strah in trepet.« Ta napoved Slovenskega poročevalca - dne 23. avgusta 1941 se je uresničila!

KAMNIŠKI BATALJON

Prav tako kakor Cankarjev bataljon, je bil avgusta ustanovljen tudi Kamniški bataljon. Imel je štiri čete: Rašiško, Mengeško - Moravško, Radomeljsko in Kamniško. Ta bataljon je bil zelo delaven, vendar kamniškega področja, ki se je kasneje razvijalo skupaj s štajerskimi področji, naš zgodovinski pregled gorenjskega partizanstva, ki se je kasneje razvijalo v okvirih Gorenjske grupe odredov, Alpske operativne cone in nazadnje v okviru IX. korpusa, ne bo podrobneje omenjal. Omenim naj le Rašiško četo, ki je odšla kmalu na Samotorico in pozneje sodelovala v bojih Cankarjevega bataljona v Poljanski dolini in v Dražgošah.

NEUSPEH NEMSKE OFENZIVE PROTI PARTIZANOM AVGUSTA 1941

Namen nemške ofenzive avgusta 1941 je bil, da že s svojim prvim sunkom uniči partizane in zatre osvobodilno gibanje na Gorenjskem. Nemci so se zanašali na dvoje faktorjev: na vojaško silo, ki naj bi uničila prve gorenjske partizanske edinice, in na nasilje nad prebivalstvom, da bi le-tega zastražovali in ga odvrnili od osvobodilnega gibanja. Od uspeha teh akcij so računali, ali bodo mogli nadaljevati z izseljevanjem Slovencev ali ne. Kajti tudi za razseljevanje Slovencev so potrebovali policijske sile in ne samo za zavarovanje glavnih komunikacij in drugih strateško važnih objektov na Gorenjskem. Te policijske sile so nameravali sprostiti za svoje preseljevalne načrte, brž ko bo partizanstvo uničeno in osvobodilno gibanje zatrto. Splošni tedanji položaj jim ni dovoljeval, da bi lahko za stalno angažirali večje število vojaških edinic za Gorenjsko razen treh močnih policijskih bataljonov, žandarmerije, obmejnega stražarstva, carnikov, gestapa itd.

(Dalje prihodnjič)

Vi vprašujete - mi odgovarjamo

Pisec M. S. vprašuje, kaj se poizkuša doseči s sklepom zadnjega zasedanja DS, da preidejo VP na poizkusno obratovanje po varianti B. Pisca zanima produktivnost in efekt te variante.

Proizvodnja VP nam iz leta v leto pada ob istovrstnem porastu porabe koksa na enoto proizvodnje grodlja. Vzrok padanja proizvodnje in večje porabe koksa je utemeljen v slabši kvaliteti rude. Padec proizvodnje in večja poraba koksa močno vplivata na finančni efekt podjetja, oziroma nam znižujeta dobiček, fond prostega razpolaganja ter fond za plače nad tarifnim pravilnikom.

Pred vodstvo podjetja in pred organe upravljanja se je zaradi tega postavilo vprašanje: Kaj napraviti, da se izboljša finančni efekt podjetja?

Razlika v ceni grodlja naše produkcije in proizvodnje grodlja ostalih železarn, od koder mi tega nabavljamo, znaša 5.300 din na tono. To pomeni, da smo mi zainteresirani, da napravimo sami čim več in, da znižamo nabavo grodlja iz ostalih železarn. Ker pa pomeni poraba koksa na enoto grodlja drugo važno postavko na finančni efekt podjetja, je bilo treba iskati možnosti, pri kateri maksimalni proizvodnji dobimo minimalno porabo koksa. Rešitev se je našla v sestavi vložka, kot kaže spodnja vrednostna tabela:

	ceña na enoto	vrednost	
		1. 1957	1. 1956 za 8 m.
praženi siderit Ljubija	5.260	128.000	172.000
klasiran limonit Ljubija	4.900	432.500	457.000
suhi limonit Ljubija	5.740	416.000	8.490
anglomerat	7.500	560.000	388.000
varilna žlindra	5.800	10.300	7.780
SM žlindra	5.500	42.800	24.100
ostružki	7.900	71.000	8.060
apnenec	450	23.500	19.100
koks	24.800	3350.000	2200.000
skupaj		5034.190	3284.450
Proizvodnja v tonah		126.000	78.370
Cena na enoto		29.900	41.800
Razlika v ceni			+ 18.100

Z izpremembo vložka, katerega karakteristika je predvsem v tem, da bomo porabili manj neklasiranega limonita, oziroma boljše pripravljenega (samo rudo nad 6 mm), bomo dvignili proizvodnjo na 126.000 ton od cca 116.000 ton v letu 1956.

Poraba koksa, pa bo pri tem padla na 1.050 kg na tono grodlja.

Prihranek, ki ga dobimo na ta način, znaša 336.000.000 dinarjev, ki se pokaže pri znižanju materialnih stroškov in s tem pri povečanju celokupnega viška dela za isti znesek.

Ta prihranek se doseže:

zaradi razlike v proizvodni ceni	cca 228.000.000
zaradi razlike cene med našim in tujim grodljem	cca 55.000.000
zaradi znižanja fiksnih stroškov	cca 53.000.000

Poizkusi po tej varianti so v teku. Rezultati pa nam bodo znani okoli 15. 12. t.l., ko bomo napravili ponoven izračun in se odločili za eno ali drugo varianto. Za varianto B potrebujemo večjo količino dobavljenih rude, kar je vezano na celokupni jugoslovanski bilans materialov.

Tov. M. S. iz obrata Javornik III nam je postavil vprašanje v zvezi s koriščenjem plačilnega fonda v naši Železarni. V zvezi s tem dajemo naslednje pojasnilo:

Vprašanje: Koliko se je porabilo plačnega fonda od 1. 1. 1956 do 1. 10. 1956 za plače?

Odgovor: a) Redni plačilni fond	738.983.415.— din
b) obveznosti iz fonda dob.	8.782.128.— din
c) fond dobička 1. 1956	29.922.737.— din
Skupaj:	777.688.280.— din

Vprašanje: Koliko se je porabilo za izplačilo za pre-sego normirane proizvodnje?

Odgovor: Akordni pribitek I.—IX. znaša 37.589.579 din
Dodatek za manjkajoče del. 2.044.580 din

Upravičencev po normativu 4.206 del.

(Ti vsoti sta zajeti pod točko 1a.)

Vprašanje: Koliko se je porabilo za izplačilo povprečja vzdrževalcem?

Odgovor: Direktno povprečje vzdrževalcev

I.—IX. 1956	15.912.198 din
(Vsota zajeta pod 1a.)	

Upravičencev po normativu 1.532 delavcev.

Vprašanje: Koliko se je porabilo za izplačilo premij.
Odgovor: Za izplačilo premij (80% brez upoštevanja ekonomskega faktorja) I.—VI. 8.957.618 din.

Do obračun. mes. septembra (vključno) so bile izplačane premije za I. polletje.

Upravičencev delavcev in uslužbencev 252 po normativu. (Vsota je zajeta pod 1c.)

Indonezijska
trgovinska
delegacija je
obiskala Jesenice.
Člani delegacije
v razgovoru
s predstavniki
našega podjetja

• • • • • ZA NAŠE BRALKE

O zdravi prehrani

V zelo skopih obrisih bi rada prikazala nekatere probleme zdrave prehrane. Pred dobrim letom dni je bila na pobudo ZZZD in Zavoda za napredek gospodinjstva izvedena anketa z namenom, da analizira množično prehrano v vsej Sloveniji. Anketa je vsekakor uspela, zbrani pa so bili koristni podatki, ki so opozorili na pomanjkljivosti v našem družbenem življenju, na neurejeno množično in individualno prehrano, kakor tudi na nezadostno skrb za nezaposleno ženo.

Pri kritiziranju negativnih pojavov na področju prehrane dostikrat nimamo prave orientacije. Trdimo lahko, da naši delovni ljudje ne jedo dobrih in raznovrstnih jedi, vendar še zdaleč ni tiste podhranjenosti in težkega stanja, ki smo ga imeli v predvojni Jugoslaviji. Kvantitativno je zadovoljiva prehrana zlasti v kmečkih krajih. Prehrana mest in industrijskih mest je bila ena glavnih skrbi v zadnjih povojnih letih. Jasno nam mora biti, da za našo zdravo prehrano ni važno vprašanje količin, ampak kako uporabljamo te količine. Na to področje pa krepko posega Zveza ženskih društev, kajti to je vprašanje prosvetljevanja v odnosu do domače hiše in družine.

Ne smemo gledati na naše sedanje stanje v prehrani pri nas kot na nekaj poraznega. Vsaka dežela je prešla tako obdobje, v katerem se nahajamo danes mi. Toda če je kdo poklican, da odigra posredno vlogo pri tem, potem je to gotovo žena, ki je po svoji funkciji v družbi in v hiši neposredno povezana s prehrano v družini. Jasno je, da je po današnjih izsledkih znanosti vprašanje, kako se kdo hrani, glavno vprašanje,

saj je od tega veliko odvisno, kako se človek počuti, kakšna je njegova storilnost, kakšne so njegove duševne sposobnosti in kako bo lahko ostal zdrav, kar je nujno potrebno za srečo in blagostanje. Danes znanost ugotavlja bolj kakor smo kdaj mislili, da je direktna posledica slabe prehrane, posebno še za noseče in doječe matere, ne samo telesna, temveč tudi duševna zaostalost otrok. Nepravilno hranjeni ljudje ne morejo razviti vseh svojih telesnih in duševnih sposobnosti. Akcija za boljšo prehrano se pri nas začneja že pri proizvodnji, kakor tudi pri samem prosvetljevanju, kako proizvedeno uporabiti.

V Sloveniji je 35% žena zaposlenih. Približno isti odstotek je tudi v kranjskem okraju. Skoro vse žene, ki so zaposlene izven doma, imajo dvojno zaposlitev. Ko se vrnejo iz službe domov, jih čaka gospodinj-sko delo, nega otrok, razni nakupi itd. Ženam bi bilo treba delo olajšati že zaradi njihovega osebnega počutja, zaradi zdravja in delovne sposobnosti. Družina, kjer je mati zaposlena, bi morala imeti vsaj en dnevni obrok izven doma, odrasli v menzah, otroci v šolskih kuhinjah, oziroma v vrtcih. Misli bi morali tudi na to, da bi dobila mati kosilo v obratni kuhinji in bi ga potem začne kuhati kosilo, ko se vrne iz službe nesla domov. Zaenkrat je pač tako, da mati domov. Tako kosilo, ki je dostikrat edini izdatni obrok v dnevu, je enolično in slabo pripravljeno. Če tako stanje traja daljšo dobo, se ženina delovna storilnost zmanjša, zaradi slabega zdravstvenega stanja pa so pogosti izostanki od dela, neugodne posledice pa se kažejo tudi pri zakonih in otrocih. In če k temu dodamo še preveliko skromnost naših žena, potem so vsi komentarji odveč. (Dalje prihodnjič)

Mestno gledališče v dvanajsti sezoni

Naše domače gledališče je v novi sezoni prikazalo že troje premier in z vsako ponovno dokazalo, da je na Jesenicah taka ustašova res nujno potrebna. Dvanajsta sezona že teče, odkar naši gledališčniki delajo in si prizadevajo dvigniti delavsko kulturo na čim višjo stopnjo. Prav je tako, saj je največja vrlina in pomembnost našega domačega gledališča prav v tem, da je med redkimi res pravi delavskimi gledališči z načrtnim in neprekinjenim delom morda kar edino v državi. Presenetljiva je vnema igralcev, da bolj kot kdaj prej vestno in pridno delajo, da bodo dokazali, da naš delavec zmora marsikaj in se lahko loti tudi zahtevnejših in resnejših del, ki nudijo ljudem toliko prepotrebne nauke. Žal je zaenkrat le še premajhen krog ljudi, ki čutijo, da spada gledališka predstava k njihovem življenju. Tisti, ki so taki, so naša najboljša publika. Toda koliko je še ljudi, ki hodijo mimo te stavbe, ne da bi sploh pomislili, ali se ne bi spodobilo vsaj nekajkrat na leto pogledati, kaj se ljudem preko tega odra nudi in kaj človek še poleg svojega enoličnega življenja rabi. Morda bi zadostovalo, če bi pogledali v to dvorano le enkrat, pa bi spoznali, da jim je do slej res nečesa manjkalo in bodo šele zdaj dali tudi svojim mislim prave hrane. Koliko lepega in dobrega bo pronicalo v ta žejna srca, ki jim nihče ni pokazal poti do umetnosti in lepote!

Za nameček k temu problemu pa na kratko pogledjmo še letošnje tri premiere v Mestnem gledališču na Jesenicah.

Gledališče je začelo svojo sezono z gostovanjem „Vroče krvi“ v Kamniku, Trzinu, pozneje pa tudi v Novi Gorici. Prva premiera je bila Molierova komedija „Scapinove zvižgače“, ki je s svojo ljudskostjo in vedrino pritegnila ljubitelje zdrave komedije. S tem delom je gledališče uspešno gostovalo v Kranjski gori. Pri delu so bile uporabljene zlasti mlajše moči, ker vemo, da je treba zagotoviti novo generacijo, ki bo prav tako uspešno nadaljevala z uspešnimi tradicijami jeseniškega odra.

Tej komediji je sledila krstna predstava Tomažičeve ljudske balade o ugrabljeni materi „Lepa Vida“, ki jo je avtor priredil po znani ljudski pesmi. Predstava je kljub raznolikim mnenjem dosegla lep uspeh in napolnila dvorano kot le redke predstave. Predstavi bi bile sicer v korist nekatere močnejše črte v tekstu, večja koncentracija dogajanja, vendar je bil to za Jesenice lep dogodek, zlasti še, ker je šlo za domačo, prvič uprizorjeno igro.

Sledila je še tretja premiera, sodobna francoska komedija „Otroci prihajajo“, ki je prav tako osvojila občinstvo, zlasti še z odkritostjo in razkrinkavanjem tistih strani v našem življenju, ki smo jih dostikrat skrivali, čeprav so za naše življenje bistveno važne — intimnih razmer v naših družinah, zlasti pa še vprašanje otrokovega rojstva, ko se preneka tera dekleta iz strahu pred starši

Mladinka igra
Alenka desetnica.
Uprizorili so jo
v Mestnem
gledališču, režiral
pa je prof.
Jože Tomažič

Foto
France Torkar

zatekajo k nečloveškim rešitvam svojega stanja. To odrsko delo pa vzgojno vliva vero v človeka, ki naj bo mlademu neizkušencu bolj prijatelj in svetovalec kot pa stroga mati in neizprosni oče. Delo je na odru uspelo in je še vedno na repertoarju.

Kot še nobeno leto nismo pozabili na naše malčke ob novoletni jelki, tako tudi gledališče ni nanje pozabilo.

Našim mladim prijateljem pripravlja mladinsko igro „Desetnica Alenčica“, ki bo na sporedu

od zadnjega tedna v decembru dalje. Peta premiera bo v sredini januarja in bo to predvidoma Lessingova tragedija „Emilia Galotti“, ki bo osvežila spored gledališča, da ne bo le preveč komedijski in bo obenem dala občinstvu tudi nekaj lepote in svežine klasikov odrske umetnosti. O ostalih premierah pa kdaj kasneje.

Vse je v polnem teku in zavesa jeseniškega odra čaka, da odpre pogled jeseniškemu delavcu v lepote in dobre nauke, ki jih nudi človeku takoj potrebna gledališka umetnost.

...m...

Fizkultura in šport

Novoletni šport na Jesenicah

Višek športnih prireditev v okviru novoletnih praznikov je bila mednarodna hokej tekma v nedeljo večer med HK Oxford — Anglija in HK Jesenice. Za veliko mednarodno hokej tekmo je bilo izredno zanimanje in se je nekaj dni pred tekmo na Jesenicah, kjer je hokej šport št. 1, vsepovsod govorilo le o njem. Nihče ni omaloval domačih hokeistov, ki so pokazali na letošnjih srečanjih izreden napredek. Malo pa je bilo tistih, ki so tiho upali, da bodo domačini premagali priznan HK oksfordske univerze v Angliji, v katerem je 10 študentov iz Kanade. Že eno uro pred pričetkom tekme je bila tribuna polna. Ljudstvo pa je še stalno prihajalo. Večina peš in pa z vlakom, mnogo pa jih je prišlo tudi z avtobusi in avtomobili, saj je parkiralo pred drsališčem nad 10 avtobusov in okoli 50 avtomobilov. Reditelji so se trudili, da so spravili vse ljudi okoli poznane umetnega drsališča pod Mežakljo. 7 tisoč ljudi, kolikor jih na drsališču še ni

bilo, je z napetostjo pričakovalo pričetka. Z mogočnim aplavzom in glasnim vzklikanjem je občinstvo pozdravilo goste in domačine, ki so se pojavili na ledeni plošči. Kratek pozdrav, pisk sodnika in že je okoli 14 tisoč oči spremljalo temperamentno, hitro in iz sekunde v sekundo bolj napeto igro. Gostje so uvodoma silovito napadli in zmedli domačine. Le-ti pa so se pognali proti nasprotnikovi strani. S hitrimi akcijami in lepimi kombinacijami so razbili nasprotnikovo obrambo. Čebulj Niko je dal prvi gol. Sledil je gol Dolinarja, na kar so se gostje zmedli. Igra je postajala lepa in napeta in igranje bliskovito. Pred prvim odmorom se je posvetila rdeča luč nad vrati gostov še dvakrat, kar je bila zasluga Valentarja in Klinarja. Rezultat prve tretjine 4:0. Nato so gostje krepko poprijeli in Devereaux je dal za goste drugi gol. Domačini, verjetno nekoliko utrujeni kljub dobri volji, krasnemu igranju trenerja Blache, ki je večkrat zaplesal po ledeni plošči solo,

Jeseniški hokejisti in študentje iz Oxforda pred prijateljsko hokejsko tekmo na Jesenicah

Foto Torkar

kljub vzpodbujanju s strani občinstva v zadnji tretjini niso prišli do gola. Potekale so zadnje sekunde, igra je bila na višku in zvonec je naznanil konec. Občinstvo je vzklikalo od navdušenja, 6:2 za domačine.

Pred odhodom na turnejo po Italiji, Avstriji in Zap. Nemčiji so se pomerili s češkim prvakom „Spartakom“, ki sodi v I. evropski razred. Domačini so vedeli vnaprej, da nasprotujočemu moštvu, v katerem je igralo pet državnih reprezentantov, ne bodo kos. Ob veliki premoči gostov, ki je tudi na občinstvo čudno vplivalo, je bil rezultat tekme 19:1 (8:0, 5:0, 6:1). Častni gol za Jesenice je dal Tišler. Gostje so opravičili sloves, ki ga uživajo kot hokejska velisila, a so se o domačinih, ki utirajo hokeju pot, pohvalno izjavili.

Po srečanju s „Spartakom“ so odpotovali jeseniški hokejisti na turnejo, kjer so se srečali z močnejšimi moštvu. V Bolzanu (Italija) je bil rezultat tekme 1:7, v Innsbrucku (Avstrija) 3:7 in v Luxemburgu 3:3. Točnejše poročilo o turneji bomo objavili v prihodnji številki.

Madžarski drsalci na Jesenicah

Letošnje leto smo začeli z dokaj pestrimi športnimi dogodki. 1. in 2. januarja so na umetnem drsališču pod Mežakljo gostovali umetni drsalci, člani svetovno znanega športnega kluba „Ferencvaros“ iz Budimpešte.

Bilo je slabo in deževno vreme, zato sta bili prireditvi tudi več ali manj skromno obiskani. Kljub temu so gledalci, ki so si ogledali nastop umetnih drsalcev iz Madžarske, odhajali zadovoljni z drsališča, saj so jih gostje s svojim solidnim programom prijetno presenetili. Nastopi športne ekipe kluba „Ferencvaros“ so bili res kvalitetni. Omenimo naj predvsem zakonca Todt, ki drsata polnih 10 let, državno prvenstvo v umetnem drsanju pa sta osvojila kar štirikrat. Gledalci so občudovali tudi svetovnega študentskega prvaka v umetnem drsanju v parih Sološi Evo in Tabor Vida. Odlikujeta se po lepo izvedenih likih in hitrem drsanju in še prav posebej po akrobacijskih točkah.

Od mlajših drsalcev sta zlasti ugajali in navdušili gledalce 15 letna Zolner Helga in Eva Gerber. Iz razgovora z gostujočimi madžarskimi drsalci smo lahko ugotovili, da imajo le-ti v svoji domovini kar največ pogojev za uspešen razvoj umetnega drsanja. Že omenjena državna prvakinja Zolner Helga študira na V. realni gimnaziji v Budimpešti, toda kljub temu trenira v zimskem času od

**Zakonski par Todt 4 krat državni prvak
v umetnem drsanju na Madžarskem**

jutra do večera, šolske naloge ji dostavljajo na dom, dočim mesečno redno opravi izpite iz določene snovi. Gostje so med drugim povedali v razgovoru s sodelavcem našega lista, da je umetno drsanje šport št. 1 na Madžarskem in da za to športno panogo vlada v naši sosednji državi večje zanimanje kakor za hokej. V samem glavnem mestu, to je v Budimpešti, imajo umetno drsališče enako jeseniškemu, poleg tega pa še štadion za hokejske igre, ki pa je 3 krat večji od našega in sprejme vsakokrat do 25.000 gledalcev.

Simpatične goste iz Madžarske so jeseniški gostitelji povabili med drugim na veselo Silvestrovanje v dom TVD Partizana, kjer jih je pozdravil tajnik občinskega ljudskega odbora Jesenice tov. Balderman Metod in jim zaželel kar največ uspeha v nastopajočem letu 1957, katerega so v veselem razpoloženju dočakali v naši sredini.

Madžarski gostje so bili zelo zadovoljni s sprejemom in gostoljubjem, kar prav posebno velja za Jesenice in izrazili željo, da bi v letu 1957 živeli v miru, sreči in zadovoljstvu, jeseniške športnike pa so povabili v naslednji zimski sezoni na Madžarsko. OS

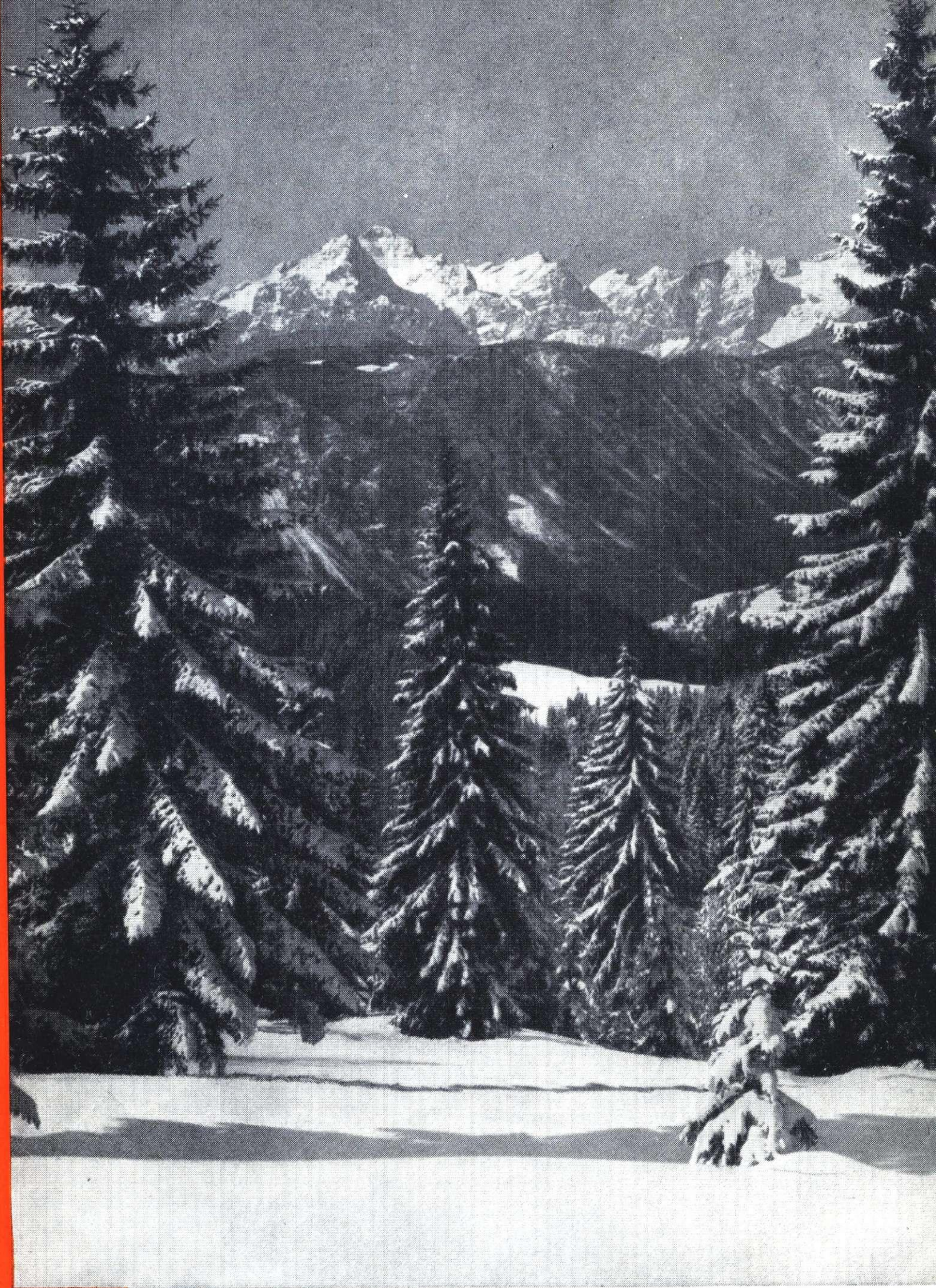

Foto Jaka Čop

*Z*ima na Črnem vrhu
V ozadju Triglavsko
pogorje